תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי הוריות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-הוריות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 13
הלכה ג 18
הלכה ד 20
הלכה ה 20
הלכה ו 21
הלכה ז 23
הלכה ח 24
פרק ב 26
הלכה א 26
הלכה ב 27
הלכה ג 28
הלכה ד 28
הלכה ה 29
הלכה ו 30
הלכה ז 30
פרק ג 31
הלכה ב 31
הלכה ד 38
הלכה ה 41

פרק א

הלכה א

הורו בית דין. נפש כי תחטא וכו'. הכי גריס לה בת"כ ומייתי לה התם בפרקין דף ב' ע"ב דמוקי למתני' כר' יהודה וכברייתא דסתם סיפרא דר' יהודה היא. ולא מייתי בברייתא כ"א דרשת חד מיעוטא ובבבלי פ' המצניע דף צ"ג ע"א מפרש לה אליבא דר' יהודה להני ג' מיעוטי חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת ב"ד. ונראה דהך דרשה מנפש תחטא דרשינן לה דהנפש בעצמה היא שתחטא ולא הסומך על הוראות ב"ד והיינו טעמא דבברייתא דת"כ לא מייתי אלא הך דרשה ואע"פ שמציין כל הג' מיעוטין משום דמיירי שם למידרש בהוראת ב"ד כדאיתא התם והך דרשה מרישיה דקרא אתיא ולפיכך מסיים שם בענינא דמיעוטא דרישיה דקרא ועוד דמאחת ומבעשותה הוא דדרשינן לזה עוקר וזה מניח ולזה יכול וכו' כדמשמע מסוגיא דהתם בהמצניע ומסוגיא דריש שבת דף ג' ע"א ועיין בתוס' שם ד"ה בעשותה וכו' אך קשה וכו' דזה עוקר וזה מניח נפקא מנפש או מאחת וכו' האי מנפש לאו דוקא הוא דמשמע מהתם דמאחת הוא דדריש ר' יהודה לזה עוקר וזה מניח ומבעשותה לשנים שעשאוה וא"כ מנפש ליחיד בהוראת ב"ד ממעט לה וא"כ מוכח נמי מדקאמר התם לר"מ מי כתיב נפש תחטא וכו' תרי מיעוטי כתיב חד לזה עוקר וכו' וחד ליחיד בהוראת ב"ד ופי' רש"י ז"ל נפש אחת חד מיעוטא הוא וכו' וא"כ לר"מ מבעשותה ממעט לזה עוקר וכו' ומנפש אחת ליחיד וכו' ומעתה לר' יהודה תרי מיעוטי דנפש אחת חד ליחיד וכו' וחד לזה עוקר וכו' וכמשמעות הברייתיי דת"כ והא דלא חשיב להו התם כסדר הזה משום דקאי לפרושי פלוגתייהו בענינא דשבת התם לפיכך אקדומינהו כך נ"ל ואל ישיבני המעיין בת"כ דאיכא התם ברייתא לקמן בעשותה התולה בעצמו חייב התולה בב"ד פטור וכו' דה"נ איכא התם ברייתא אחריתא בעשותה אחת העושה את כולה לא העושה מקצתה וכו' ודעות חלוקות הן ותנאי הן בחילוק הדרשות ובריייתא דמייתי הכא כהאי תנא דברייתא בתרייתא אתיא ובק"א לא פירש כן ואין להאריך בזה:

שנייא היא דכת' מיעוט אחר מיעוט אחר מיעוט. והכי משמע מפשיטותא דהקושיא ואסיק לה בקשיא בפ"ד דמגילה ובפ"ק דסנהדרין דף ט"ו ע"א גבי עשרה כהנים כתיבי בפרשה חד לגופיה אינך הוי מיעוט אחר מיעוט ולרבות ופריך אימא חמשה כהנים וכו' ופירש"י ז"ל דקמא הוי לגופיה ושני לו הוי מיעוט אחר מיעוט ושלישי הדר איצטריך לגופיה דדוקא כתביה ולא מיעוט אחר מיעוט הוא וכו' אלא דהתם דשייך לרבות ולמעט בחדא מילתא אמרינן דפלגא לרבות ופלגא לגופיה ולמעט והכא לא שייך כן ומיהת

שמעינן מדאסיק הש"ס בקשיא מכח זה דכללא דמיעוט אחר מיעוט לרבות אינו אלא בשני מיעוטין ולא בשלשה מיעוטין וכדאמר הכא בהדיא. ורש"י ז"ל פירש להא דהכא דהואיל ובחד קרא הן כולהו אתו למעט וכן מצא בל"ב מידות. ולפ"ז לא דמי להא דהתם דעשרה כהנים בפרשה כתיבי. ובתוס' משמע כדכתיבנא וע"ש:

מה בין סבור שהוא מותר ונמצא שהוא אסור שהוא פטור. כדפרישית והכי הוא בתרומות וכדמוכחא הסוגיא. וסובר סוגית הש"ס הזה כמ"ד אומר מותר לאו שוגג הוא לענין קרבן וכשיטת רש"י ז"ל ריש פ' כלל גדול דפירש דפליגי בהא בתינוק שנשבה ע"ש וכן פי' הוא ז"ל במתני' דריש כריתות כהאי מ"ד אבל שיטת התוס' דלענין קרבן לא פליגי ודכ"ע אומר מותר שוגג הוא מלבד בהורג בשגגה דקראי יתירא כתיבי כדכתבו שם ובמכות דף ז' ע"ב וכדקאמר שם דף ע"ב ע"ב בפשיטות באומר מותר דמיפטר לגמרי ודאי לא וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל כמבואר בדבריו בפ"ז משגגות בהל' ב' ובכמה מקומות מהל' אלו ועיין בסוף פ"ה שם.ודע דבענין דרשת השב מידיעתו פריך בריש מכלתין התם על ר' יוחנן דקסבר הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב והא לאו שב מידיעתו הוא ומשני רב פפא קסבר ר' יוחנן כיון דכי מתיידע להו לב"ד הדרי בהוא והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרינן ביה. ומסוגיא דהכא לא משמע דס"ל כן אלא דהסומך על הוראת ב"ד לא קרינן ביה שב מידיעתו דהא מרמי לה לאומר מותר ומפרש דהיינו טעמא דפטור מקרבן ולא דמי לכסבור שהוא שומן ונמצא חלב. וכן מוכרח הוא מדלקמן דשקיל וטרי לר' ישמעאל ולר"ע ופריך למ"ד האי קרא דאו הודע לדרשא אחריתא אתיא סומך על הוראת ב"ד מנ"ל דפטור אלמא לאידך מ"ד דרשה גמורה היא. ובחיבורי ספר באר מים חיים הארכתי בענין שב מידיעתו אם קאי האי מילתא למסקנת ש"ס דילן או לא. ועמדתי על דברי בעל המשנה למלך שהאריך הרבה ואני בארתי שם לדרכי בזה. ולא אביא כאן אלא בדרך קצרה דהך דרשה לכאורה בפלוגתא דר"ש ורבנן במשמעות דורשין היא אבל באמת נ"מ טובי לדינא איכא בינייהו חדא הא דאמר הכא בענין אומר מותר אי שוגג הוי לענין קרבן דלר"ש פטור מקרבן הוא וכן נמי בהא דאמר התם לקמן במכילתין דף י"ח ע"א על האי פלוגתא מאי בינייהו וכו' אלא הכא באוכל נבלות לתיאבון ונתחלף לו חלב בשומן קמיפלגי וכו'. מבואר מהאי סוגיא דלת"ק אפי' ממומר לתיאבון אין מקבלין ממנו קרבן לאותו דבר דמומר הוי וכדאמרינן בריש חולין דף ה' ע"א וכמסקנת רבא הכא ולר"ש מקבלין ממנו דשב מידיעתו קרינן ביה ועוד איכא נ"מ בינייהו לענין מומר דאיתחזק דלת"ק עד דאיתחזק לא הוי מומר ואפי' לחלל שבתות ולע"ז כדכתבו התוס' בפשיטות בחולין דף י"ד ד"ה השוחט בשבת וכו' דבחד זימנא לא

הוי מומר והוכיחו מההיא דשנים אוחזין בסכין דמוקי לה בישראל מומר וכו' וע"ש. והשתא נמי לענין דאין מקבלין ממנו קרבן אי בעינן מומר דאיתחזק או לא תליא נמי בפלוגתא דרשי הת"ק ור"ש דלר"ש אפי' בחד זימנא לאו שב מידיעתו קרינן ביה ולת"ק לא הוי מומר עד דאיתחזק וזה מוכרח מדברי התוס' בריש חולין בהאי דלעיל ד"ה אינו שב מידיעתו שהקשו מה צריך קרא למעט אינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים תועבה וי"ל דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה אח"כ ובשעה שאכל לא הוי שב מידיעתו. ובארתי שם דהא דלא דייקי התוס' הכי אליבא דת"ק דדריש פרט למומר וע"כ נמי בדלא חזר בתשובה מיירי דאי חזר בתשובה ודאי תו לאו מומר מיקרי ומקבלין ממנו אלא דטעמייהו דמלישנא דר"ש לכאורה הוה משמע דאכתי אינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הוא בשעת הבאת קרבן והלכך מקשי קרא למה לי תיפוק ליה דזבח רשעים הוי ועלה מתרצי דלר"ש ממעטינן קרא אפי' חזר בתשובה אח"כ אינו מביא קרבן על אותה עבירה שעבר בשעה שלא היה שב מידיעתו אבל מומר דת"ק לא משמע הכי דאע"פ שלא חזר בתשובה עדיין מ"מ אינו עומד ברשעו בשעת הבאת קרבן אלא שלא חזר בתשובה גמורה על מה שעבר והלכך לא דייקי אליבא דת"ק. נקטינן מיהת מדבריהם דלר"ש אע"פ שחזר בתשובה אח"כ אין מקבלין ממנו קרבן על אותה עבירה שעבר בתחלה והשתא איכא נ"מ גם בזה דהא לת"ק כיון שחזר בתשובה ודאי מקבלין ממנו דתו לאו מומר מיקרי כדלקמן. וממילא נתבאר לנו גם הנ"מ שאמרנו בענין מומר דאיתחזק דודאי לר"ש לא בעינן עד דאיתחזק אלא כיון שעבר פעם אחת אין מקבלין ממנו על אותה עבירה דלא שב מידיעתו הוה דהרי גדולה מזו אמרו דאפי' בשעשה תשובה אח"כ אין מקבלין ממנו על מה שעבר ומכ"ש בעבר אפי' פעם א' ולא עשה תשובה וזה אין צריך לפנים לר"ש אבל לת"ק לא מיקרי מומר כלל עד דאיתחזק וכדאמרן. ומעתה נדע דכל זה מבואר הוא בדברי הרמב"ם ז"ל דפסק כהת"ק וכפי אשר נתבאר כמ"ש בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' ד' ישראל שהיא מומר לעכו"ם וכו' וכ"כ עוד בפ"ג מהל' שגגות הל' ז' כבר ביארנו וכו' המעיין שם יתבאר לו דדעתו ז"ל דמומר דאתחזק בעינן כמ"ש שהוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה. וכך הוא דעתו ז"ל במומר לע"ז ולחלל שבתות שאין בזה לבין שאר עבירות אלא לענין דבע"ז ובחילול שבת הוי מומר לכל התורה כולה ואין מקבלין ממנו קרבן על כל העבירות ובמומר לשאר עבירות אין מקבלין ממנו אלא לאותה עבירה דוקא אבל מ"מ בכולהו מומר דאתחזק בעינן שבזה לא חילק ביניהם וכדעת התוס' דחולין דלעיל וכדמוכרח מהש"ס שהביאו וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה מביאו הב"י בי"ד סי' קי"ט דלענין ע"ז וחילול שבת נמי כן הוא עד שהיה מוחזק בו

ג"פ ע"ש. וכן מבואר בדבריו דבהל' שגגות שם דאם חזר בתשובה מקבלין ממנו שכתב עד שיחזור בתשובה וזה הכל כדברי הת"ק וכפי אשר נתבאר וכן במומר לתיאבון לפי המסקנא דרבא דלעיל להת"ק (ומזה תדע דכל מה שהאריך בזה בעל מל"מ דבתחילה היה רוצה לומר דהרמב"ם מחולק עם דעת התוס' בענין מומר לע"ז ולחלל שבת דלא בעינן איתחזק לדעתו ולבסוף חזר בו וכתב שהרמב"ם מסכים לדעת התוס' בזה והמעיין בדבריו יראה כי לפלפולא בעלמא טרח עצמו באריכות דברים כאלה כי מבואר נגלה הוא שדעת הרמב"ם כדעת התוס' כדמוכרח מסוגיא דלעיל ולא היה צריך הרמב"ם לכפול בדבר זה דאין חילוק בין שבת וע"ז לבין שאר עבירות אלא דבאלו הוי כמומר לכל התורה כולה ובשאר עבירות לאותה דבר דוקא אבל מומר דאיתחזק לעולם בעינן. וכן במה שהאריך שם הרבה יותר מדאי בריש דבריו בענין פלוגתא דת"ק ור"ש ומביא כמה וכמה סוגיות. והנה ללא צורך הוא דגם זה מבואר נגלה הוא דדברי ר"ש בדרשא דידיה דלאו כהלכתא היא כמו שתראה לקמן מענין הנ"מ שבארתי והיותר מוכרח הוא מדין דשוגג באומר מותר כדלקמן. ומזה לא דיבר כלום שם. וכן מה שתמצא שם שמפלפל בדברי ר' יוחנן ובתוס' בפ"ק דקידושין ורוצה לומר דהתוס' אזלי לשיטתייהו דפ"ק דחולין והלכך איצטריך לטעמא דזבח רשעים וכו' כל זה מוקשה הוא דהא ר' יוחנן אית ליה דרשה דר"ש כדאמר בהדיא פ' כלל גדול וא"כ ודאי אפי' בפעם א' אין מקבלין ואפי' אם עשה תשובה וזה מבואר בהדיא לר"ש וכן במה שר"ל שם דלא פליגי ת"ק ור"ש במומר אי בעינן איתחזק מדקאמר מאי בינייהו הא טובא א"ב וכו' למאי שנתבאר לאו דיוקא הוא דמאי אמרת במומר לתיאבון אלא חדא מיניה נקט ואין להאריך יותר). ומזה נולדה לנו עוד נ"מ לדינא בענין העושה ב' מלאכות מעין מלאכה אחת בשבת אחת בשוגג ואחת במזיד דלר"ש לא משכחת לה קרבן על השוגג דלא שב מידיעתו הוא כיון שעבר עליה נמי במזיד ולת"ק מביא קרבן על השוגג דהא לאו מומר מיקרי בשביל שעבר עליה עכשיו עד דאתחזק בג"פ. ובזה אמרתי שם ליישב קושית התוס' בפ' המצניע דף צ"ג ע"ב ד"ה ששגג על האוכלין והזיד על הכלי וכו' שהקשה ר"י על פי' רש"י ועל פי' הרשב"ם ז"ל דכשהזיד באחד אינו חייב חטאת על השני ששגג בו דלא שב מידיעתו הוא וכו' ע"ש ולק"מ דכל זה לר"ש הוא דוקא אבל לת"ק דקי"ל כוותיה דדריש פרט למומר ומומר דאתחזק בעינן ודאי מביא הוא קרבן על הוצאה דבשוגג דמשום דעבר בה נמי במזיד בהאי חדא זימנא לאו מומר מיקרי. ואחרי אשר נתבאר לנו הא דלעיל מכמה מקומות בהש"ס נדע השתא דהא דפריך ומשני לה מההיא דשב מידיעתו ככל מקום בש"ס לאו אליבא דהלכתא דלהת"ק דר"ש ע"כ דאינו מודה להאי דרשה כמבואר הכל. והשתא הא

דפריך בבבלי הכא בריש מכלתין לר' יוחנן מהא דר"ש ומשני לה לא היה מן ההכרח לבעל הש"ס לשנויי הכי דהוי מצי לשנויי ר' יוחנן כדרשת ת"ק ס"ל ופליג אדר"ש אלא דמצינו לפרש דמשני דאיכא למימר נמי דהא דר' יוחנן אפי' לדרשת ר"ש אתיא שפיר דכיון דכי מתיידע להו לבי דינא וכו'. אבל האמת הוא דאליבא דר' יוחנן קיימינן ואיהו גופיה ע"כ דס"ל כדרשת ר"ש כדאמר בהדיא בפ' כלל גדול דף ס"ט ע"א גבי פליגתא דר"י ור"ל אליבא דרבנן דמונבז מ"ט דר"ל אמר קרא אשר לא תעשינה וכו' ולר' יוחנן האי קרא דר"ל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא וכו' אשר לא תעשינה השב מידיעתו וכו'. ואחרי כל זה שנתבאר צריך שתדע דהרמב"ם ז"ל דפסק כר' יוחנן דריש מכילתין וכר' יוחנן דכלל גדול כמבואר בדבריו בהל' שגגות בריש פ"ב כר' יוחנן דכלל גדול ובסוף פ' י"ג כר"י דמכילתין לא פסק אלא כדיניה אבל לא כטעמיה ודרשיה דלא אזלא אלא לר"ש וכבר נתבאר דבכל חלקי נ"מ דבין ת"ק ובין ר"ש פסק הוא ז"ל כת"ק. ודרשא דר"ש לא קאי כלל אליבא דהלכתא כדלעיל ועוד הכרח לזה מהסוגיא דהכא דמפרש טעמא למ"ד אומר מותר לאו שוגג מיקרי מדרשת ר"ש השב מידיעתו וכו' והשתא לדידן דקי"ל דאומר מותר שוגג הוא לענין קרבן ע"כ דלית לן דרשת ר"ש במידי. וזו ראי' שאין עליה תשובה. ומזה שנתבאר ניחא לן להבין מה שפי' רש"י ז"ל בריש כלל גדול אליבא דר' יוחנן ור"ל דקסברי אומר מותר לאו שגגה היא משום דבהדיא קאמר לקמן אליבא דר' יוחנן דס"ל כדרשת ר"ש ור"ל נמי לא פליג עליה בהא מסברא דנפשיה ואף דלית ליה לדרשת ר"ש בזה. ורבא דמפרש לה התם לדרשי דקראי אליבא דר"ל ור' יוחנן הוא דקאמר לה ולי' לא ס"ל כדרשת ר"ש דהא בהדיא קאמר לקמן והוזכר לעיל עד כאן לא בעא רבא מר"נ אלא אי לחיובי חדא או תרתי אבל למיפטר לגמרי לא והשתא בהא פסק הרמב"ם כרבא ור"נ דבתראי נינהו. וכר' יוחנן בדיני' פסק משום דהלכתא כוותיה לגבי רב דהכא ולגבי ר"ל דהתם אבל לא כדרשיה. ולא תיקשי קושית הש"ס אליבא דהרמב"ם כדמקשי בכלל גדול האי קרא דר"ל מאי עביד ליה דבאמת האי לא תעשינה לא דריש ליה אלא לדרשא אחריתא כדכתב בריש פ"א משגגות בהל' ב' וכל עבירה וכו' אין מביאין אלא על שגגת ל"ת שנ' אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה. וכדדריש ליה בת"כ. איברא דאכתי אף דהא דלעיל הכל ניחא מ"מ בהא גופה טעמא בעי אמאי הניח דרשת הש"ס בזה בכמה מקומות דדריש לה מהקישא דע"ז להאי דריש הל' שגגות כמבואר במכות ובריש כריתות ולמה תפס דרשת הת"כ לעיקר. ובזה בארתי על נכון בחיבורי שם בה"ד והראתי באצבע כל מקום אשר הוזכר בש"ס מענין האי היקישא לאו אליבא דהלכתא

הוי אלא כר"ע אתיא ולא קי"ל בזה כוותיה לענין היוצא מזה ואין כאן מקומו להאריך עוד בזה ודי במה שנתבאר:

על דעתיה דר' ישמעאל דלא מפנה אהן קרייא וכו'. המעיין בסוגיא זו יתבאר לו היטב ומתוך הסוגיא דפ"ק דשבועות הל' ב' וכפי אשר בארתי בפנים יתבאר לו דמכאן הוא מוכרח כפ' רש"י ז"ל בריש שבועות דף ד' ע"ב בדרשת ר"ע ונעלם ונעלם ב"פ וההכרח מסוגיא זו דהאי קושיא דהתיבון דהתם ע"כ אדרשת ר"ע ונעלם ונעלם דלעיל התם נמי קאי דאיהו הוא דס"ל דלידיעה בסוף ל"צ קרא דאי כפי' ר"ת שם אליבא דר"ע א"כ אינו מוכרח לר"ע דס"ל הכי לשיכריח אליביה דמפנה האי קרא או הודע להא דתנן כריתות והאי אית דבעי נשמעינה וכו' דמייתי התם לא הוזכר שם ר"ע בהדיא אלא כדאמרן ואף דנראה לכאורה דאליבא דר"ע קאמר לה וכמה שפירשתי שם בזה מיהו אין להכריח הא דהכא לר"ע אלא מהאי ונעלם ונעלם ואין מן הצורך להאריך ולכפול בדברים ועיין שם ד"ה ואפי' כר"ע אתייא. וגם נתבאר דסוגיא דהאי ש"ס ס"ל דר' ישמעאל נמי בעי ידיעה בתחילה כמבואר התם והכא ופליגא בהא אסוגית הבבלי אליבא דר' ישמעאל וכן בסברת רבי כמבואר שם. ושמעינן הכא מהסוגיא דר' ישמעאל ור"ע פליגי נמי בפלוגתא דר' יהודה ורבנן הכא ולר"ע מיהת משמע להדיא דס"ל כר' יהודה וכדרשיה דדריש מנפש תחטא וכו' למעוטי נמי יחיד שעשה בהוראת ב"ד מקרבן. ודע דר' יוחנן נמי ס"ל כר' יהודה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור כדמוכרח לקמן וכן מוכרח מדר' יוחנן דהתם כדמוכרח מההיא דזבחים ועיין לקמן בהל' ב' ד"ה הפריש חטאתו:

אין חייבין אלא על דבר שהיה גלוי להן וכו'. מהכא משמע דדריש ליה בפשיטות דונעלם דהאי קרא מכלל שידע משמע. ובריש שבועות בארתי מענין זה אליבא דרבא ודעת הרמב"ם ז"ל דלא ס"ל לידיעת בית רבו וע"ש ובריש פ"ב. ודינא דהכא פשוט הוא ואם שלא הוזכר התם דהא בעינן שיהו ראוין להוראה ואם נעלם ממנו הדבר מעיקרא ולא ידע א"כ אין ראוי להוראה לאותו דבר הוא אלא דבמתני' לקמן למדו מג"ש דעדה עד שיהו כולן ראוין להוראה לכל הנכסין שם ולמעוטי נמי שאינו ראוי לישב בסנהדרין אע"פ שהוא יודע להורות כדתנן התם. והכי מפורש בהדיא בת"כ דהיכי שאין יודעין איסורו של דבר קרי ליה שגגת מעשה ואין ב"ד חייבין בשגגת מעשה וה"ג שם בפרשתא ד' בהאי ענינא. ישגו יכול יהו חייבין על שגגת המעשה ת"ל ישגו ונעלם דבר הא אינן חייבין אלא על העלם דבר ועל שגגת המעשה. ובעל ק"א פי' יכול יהו חייבין על שגגת מעשה שעשו הציבור בלי הוראתם וכו' ע"ש. ואין פירושו כן אלא ה"ק יכול יהו חייבין על שגגת מעשה של הוראה שלא ידעו האיסור של דבר בתחלה ת"ל ישגו וכו' כלומר

אינן חייבין אלא בנעלם מהן הדבר ועל שגגת מעשה של הציבור שעשו הקהל על פיהם. וכן הוא מבואר בהדיא בספרי זוטא הנקרא פסיקתא דגריס שם ישגו יכול יהו חייבין על שגגת מעשה ת"ל ונעלם אין חייבין דבר על שגגת מעשה שלא ידעו איסורו של דבר והורו בו להתיר. ולקמיה דריש ועשו הקהל על פיהן בשגגת מעשה. והנה זה מבואר כדקאמר הכא. (ונראה דיש חסרון בפסיקתא דדרכו להביא ברייתא דת"כ והדר מפרש לה וכצ"ל ת"ל ונעלם דבר אין חייבין אלא על העלם דבר ומפרש מה היא על שגגת מעשה שלא ידעו וכו') ובלאו הכי הוא תמוה הפי' של ק"א דבפשיטות קאמר התם דף ב' ע"ב בפירושא דברייתא עדיין אני אומר וכו' אלימא בשגגת מעשה. בלי הוראה. ב"ד מאי עבידתייהו. וא"כ לזה ל"צ קרא הכא למעט. וא"ת לר"ע דדריש הכא מדבר שהיה נגלוי להן וכו' והא בעינן האי דבר פרט לעוקר כל הגוף כדאמרינן לקמן דדרשינן ונעלם מדבר לא כל דבר וי"ל דר"ע ס"ל כדרשה דר' הילא לקמן בהל' ג' דדריש להא ממצות ולא כל מצות וכן דריש לה חזקיה התם דף ד' ע"א:

שמואל אמר והן שהורו מותר וכו'. אין לפרש להא דשמואל דעל הוראה דב"ד סתם קאמר דדוקא בהורו מותר אבל לא פטור אבל אסור דהא בהדיא תנן לקמן דבהא דבעינן הוראת ביטול מקצת וקיום מקצת אבל הבא על שומרת יום פטור וכו' אלמא דהוראת פטור הויא הוראה הלכך נראה כדפרישית בפנים דאפרט לעקירת הגוף קאי מיהו צריך קצת יותר ביאור דמילתיה דשמואל לדינא הוא וזה דמפרש דלא קרי עקירת כל הגוף עד שיורו מותר לגמרי כל הדבר כגון שיורו שהחלב הוא מותר לגמרי דודאי לאו הוראה היא אלא דבעינן שיורו זה החלב הוא מותר או פטור וזה החלב הוא אסור כגון שעל הקרב וחלב הכליות וכיוצא בזה וכן אמר בהדיא הכא לקמן בהלכה ג' לא שהורו מותר לאכול חלב אלא יודעין היו שאסור לאכול חלב וכו' כדפרישית שם וכן דקדק הרמב"ם ז"ל בפי"ג משגגות הל' ד' הורו ב"ד בחלב מן החלבים שהוא מותר וכו' וכלומר דאל"כ אלא הורו חלב סתם שהוא מותר הוי עקירת כל הגוף וכן הוא בשאר כל המצות כמ"ש לקמן בפי"ד כלשון המתני' ומסקנת הש"ס וסיים וכן אם טעו ואמרו שהאוכל דם שיצא בשעת שחיטה הוא החייב וכו' ועיין עוד מזה לקמן הל' ב' ד"ה חלב כוליא:

אין חייבין עד שתהא הורייה מלשכת הגזית וכו'. הא דמפרש ר' יוחנן טעמא משום דילפינן מזקן ממרא ולכאורה קשה דהא במתני' דסוף פירקין דחכמים אמרו כן והלכתא כוותייהו דאין חייבין אלא על הוריית ב"ד הגדול בלבד ולמדו מדכתיב ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' יש לומר דכוונת דברי ר' יוחנן כך הוא משום דמצינו דפליגי אמוראי אי ילפינן דבר דבר מזקן ממרא או לא כדגרסינן התם בדף ד' ע"א על טעמא דמתני' דלקמן

דלקיים מקצת ולבטל מקצת בעינן דעולא וחזקיה ורב נחמן בר יצתק דרשו מגופיה דקרא מדבר וממצות. ורב אשי הוא דיליף דבר דבר מזקן ממרא והשתא ר' יותנן גופיה ע"כ דלא ס"ל דדבר דבר דהא בהדיא קאמר התם דף ג' ע"ב דאין חייבין עד שיורו כולן דוקא ולא רובן וכדר' מנא בר תנחום הכא לקמיה ואי אית ליה ג"ש מזקן ממרא א"כ נילף נמי מהתם דלא בעינן כולן דוקא אלא רוב ב"ד הגדול סגי כדין זקן ממרא דהא אין ג"ש למחצה וכן תנא דמתני' דלקמן אליבא דחכמים ג"כ לית ליה ג"ש דבר דבר דאי איתא לימא מהג"ש ועוד דהא איכא נ"מ בהא דאי מג"ש א"כ כמו זקן ממרא דוקא אם ב"ד יושב בלישכת הגזית הא אם יצאו משם אין דינו כזקן ממרא כדאמרינן בסנהדרין מצאו בבית פגי וכו' מן המקום וגו' מלמד שהמקום גורם ואם ילפינן מואם כל עדת ישראל וגו' א"כ ב"ד הגדול הוא דבעינן אבל לאו דוקא יושב בלישכת הגזית והשתא היינו דקאמר ר' יוחנן הכא טעמא דהך תנייא דקאמר דוקא שתהא הורייה מלישכת הגזית משום דיליף דבר דבר מזקן ממרא דכתיב גביה מן המקום ההוא וגו' אבל אנא לא ס"ל כוותיה אלא כתנא דמתני' אליבא דחכמים דילפי לב"ד הגדול מואם כל עדת וגו' אבל לא בעינן שתהא הורייה מלישכת הגזית דוקא והלכך סבירא לי נמי דעד שיורו כולן כדאמרן ועיין בדיבור דלקמן. נכנסו מאה עד שיורו כולן. הכי אמר ר' יוחנן התם דף ג' ע"ב ואיתותבו דברי ר' יוחנן אלא ברוב מורין סגי דקי"ל בכל מקום רובו ככולו אלא עד דאיכא סנהדרין כולן בעינן וכ"כ הרמב"ם ז"ל בסוף פ' י"ב משגגות. ויהיו כולן ראוין להוראה ויטעו כולן או רובן בדבר זה שהורו בו. ודברי ר' יוחנן אזלו כתנא דהתוספתא דגריס בפ"ק חומר בהורייה שאין בד"נ שבהורייה עד שהורו כולן כאחד ובד"נ הולכין אחר הרוב וחומר בד"נ שאין בהורייה שבהורייה עד שיורו ב"ד שבלישכת הגזית ובד"נ נותנין בכל מקום. והאי ב"ד שבלישכת הגזית ר"ל ב"ד הגדול שהן יושבין בלישכת הגזית אבל לאו דוקא שתצא הורייה בשעה שהן יושבין בלשכת הגזית דהא האי תנא דהתוספתא ע"כ דלית ליה ג"ש דבר דבר מזקן ממרא דבהא לא פליג אתנא דמתני' כמבואר בדיבור דלעיל והך תנייא דלעיל הוא דס"ל ג"ש דבר דבר כאשר נתבאר:

תמן א"ר זעירא וכו'. ובדפוס אצל הש"ס הבבלי כתוב והכא אמר כן. וטעות הוא דלאו קושיא היא ולא נזכר לעיל ר"ז או איזה ענין שיסתור להא דר"ז בסנהדרין. ובענין הבעיא לא הוזכר מזה התם בפרקין וכן לא כתב הרמב"ם מענין דמסתפק הכא. ומשמע דהוראה דהכא כהוראה דעלמא ולהאי מ"ד עד שיורו כולן ויסכימו לדעה אחת אבל מטעם אחד לא בעינן וכן למאי דקי"ל דרובו ככולו כמה שנתבאר לעיל:

וכי יש זדון לשגגה ליחיד אצל ב"ד. כדפרישית וזהו כדאיכא דאמרי אמר רבא התם וכר' יוחנן דהתם דפליג על רב וכן ר' יוחנן דהכא לקמן בהסוגיא דפליג על שמואל וקאמר אפי' כל יחיד ויחיד שעשה בפני עצמו מביא כשבה ושעירה וכמבואר לקמן וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"ג משגגות בהל' ה' ועיין לעיל ד"ה מה בין סבור וכו' במה שנתבאר מזה: **מתניתא כגון שמעון בן עזאי יושב לפניהן וכו'**. מסקנא דהאי סוגיא פליגא בהא אמסקנא דסוגית הש"ס דילן דהכא לא בעי לאוקמי שטעה באחריהם אחריהם ומסיק דהכא במזיד בזה נמי מביא קרבן כדקאמר ר' יוסי בשם ר' הילא לפי שבכל מקום וכו' וכדפרישית בפנים בזה ולפי הגי' שלפנינו ואף אם נאמר דהגי' נתחלפה ולפי משמעות הענין דבקרבן אייריכ כך היה צריך להיות לפי שבכל מקום שוגג חייב ומזיד פטור וכא אפי' מזיד חייב ומיתפרשא אחיוב קרבן אפי' הכי משמע דמסיק דאף במזיד הכא חייב קרבן. ומלבד דלפ"ז לא שייך שפיר מה דסיים מפני שתלה בב"ד. ויותר נוחה הגי' כמו שהוא לפנינו לפי משמעות שיטתא דהאי ש"ס. אבל המסקנא דהתם לאו הכי היא דבפשיטות פריך אביי אהא דאמר רבא כגון מאן כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא הא כה"ג מזיד הוא וכו' ומסיק דטעה במצוה לשמוע דברי חכמים. ונראה דסוגית הש"ס דהכא ודהתם פליגי לפי חילוף הגרסאות בהאי ברייתא דמייתי הכא בענינא דזקן ממרא יכול אם יאמרו לך על ימין שהיא שמאל וכו' ובספרי איפכא גרסינן להאי ברייתא. ימין ושמאל אפילו מראים בעיניך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל שמע להם. והשתא סוגית הש"ס דהכא לפי גי' הברייתא דמייתי יכול אם יאמרו וכו' וסוגית הש"ס דילן כפי גי' הברייתא דספרי והלכך מוקי לה בטעה במצוה לשמוע דברי חכמים שדימה הוראה דהכא לגבי זקן ממרא ובאמת שאני התם דטעמא הוא כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל: **חברייא בשם שמואל יחיד משלים לרוב ציבור היא מתניתא וכו'**. דברי שמואל דהכא כרב דהתם ור' יוחנן כשיטתיה נמי התם בהא דהורו ב"ד חלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו וכבר נתבאר לעיל דקי"ל כר' יוחנן בהא וכן מסיק הכא בסוף הסוגיא דלא כשמואל בזה. מיהו בהא דמבואר מהסוגיא דהכא בפלוגתא אחרינא בין שמואל ור' יוחנן דשמואל ס"ל מיעוט הקהל בהורייה חייבין בקרבן יחיד ור' יוחנן ס"ל פטורין בהא לא קאי מילתיה דר' יוחנן למסקנא ומבואר הוא דשמואל מפרש להברייתא דהת"כ כמסקנת פירושא דהתם דף ב' ע"ב בהך דברייתא דת"כ והכי קיימא לדינא וכ"פ הרמב"ם שם בפ' י"ג בסוף הל' א' וכחכמים דפליגי על ר' יהודה וכסתמא דברייתא דבתוספתא כל שאין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה ושעירה כמבואר בפנים. וצריך שתדע דהאי כללא דתוספתא קאי גם למאי דקי"ל בענין פלוגתא דר"מ ור' יהודה לקמן בהל' ז' דר"מ

סבר דב"ד הוא דמייתי פר בהוראה ברוב הקהל ור' יהודה סבר דהקהל הן שמביאין בשביל הב"ד והלכה כר' יהודה ובמיעוט הקהל דאין כאן פר וא"כ כל יחיד ויחיד מביא קרבנו וזה מבואר כדברי הרמב"ם בפ' י"ג סוף הל' א' והוא לפי הכלל הנזכר ובזה מבוארין דבריו בהל' ד' שם ועיין לקמן הל' ב' ד"ה הורייה בהורייה. ור' יוחנן מפרש לה כהאי אתקפתא דרב פפא התם ונדחו דבריו וכן מקשי הכא לר' יוחנן בתוספת ביאור קצת ושאר הסוגיא מבוארת הטיב הדק בפנים. ושמעינן לר' יוחנן הכא דס"ל כר' יהודה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור ולשיטתים אזיל כמבואר בהלכה דלקמן ד"ה הפריש חטאתו ע"ש:

הלכה ב

מתניתא כגון שמעון בן עזאי וכו' מה אנן קיימין וכו'. כדפרישית דאמתני' דלקמן דידע א' מהן שטעו ואמר להן טועים אתם קאי וזה מבואר. ומשמע מהכא דאפילו אמר להן טועין אתם יש הפרש בינו לבין אחרים דאצלו אין הורייתן הורייה ואם הוא עשה אח"כ חייב אבל אצל אחרים הוי הורייה ופטורין כדאמר להא בהדיא ולא מדייק הכא דמתני' אתא לאשמעינן לחלק בין שתיק מישתק או שאמר להן טועין אתם ולא קשיא המתני' דהא קתני לקמן בהא דאין הורייתן הורייה דהאי מילתא כבר מיתרצא היא בדברי הש"ס בהא דמקשה על ר' מנא בר תנחום דאמר עד שיורו כולן ומשני דפתר לה בשלא נכנס זה מתחילה אם בשלא נכנס מעכב פתר לה כרבי וכו' והשתא מתני' דקתני לתרווייהו אמר להן טועין אתם או שלא היה מופלא של ב"ד שם ע"כ דלהאי אוקימתא מפרשינן דלצדדין קתני ואמר להן טועין אתם והוא לא נכנס מתחילה אצלו אינה הורייה אבל אצל אחרים הויא הוראה או שלא היה מופלא של ב"ד שם מעכב ולא הויא הוראה כלל. ואם נכנס בתחילה ואמר להן טועין אתם אינה הוראה כלל לא אצלו ולא אצל אחרים וחלוקה זו קאי לדינא ובאמת היה מצי לאוקמי בשנכנס וכולה מתני' איירי בדלא הויא הוראה כלל ולא הוי צריכין לדחוקי ולפרש לצדדין אלא דהאי ש"ס לא ניחא ליה לאוקמי בהכי משום האי קושיא דמה אנן קיימין וכו' דבשסילקן קשיא ליה פשיטא דלאו הוראה היא ומאי קמ"ל ואם בשסילקו אותו ודאי נמי לא דא"כ בטלה דעתו אלא בשעומדין כל אחד בדעתן וכי אתינן להכי סבירא ליה להאי ש"ם דמן הסברא לחלק בזה בין אצלו ובין אחרים לפי שכל אחד עומד בדעתו הוא והשתא משמע נמי דהאי מילתא דר' מנא בר תנחום קא לפי שיטתא דהאי ש"ס וכדאמר לעיל להא בפשיטות וכדמתרץ הכא אליביה המתני' דלקמן. אבל באמת מכל הא דמשמע מהכא לא מצינן להשוות הסוגיות דהכא ודהתם בזה. דהתם דף ג' ע"ב פריך נמי מהאי מתני' דלקמן אמילתיה דר' יוחנן דהוא כר' מנא

בר תנחום דהכא דקאמר עד שיורו כולן ומדייק טעמא דאמר להו טועין אתם הא מישתק שתיק הוי הוראה וקשיא לר' יוחנן דהא עד שיסכימו כולן קאמר ודחי לה התם ולבסוף קאי דברי ר' יוחנן בתיובתא. והשתא לפי המסקנא למדנו דהאי דיוקא קאי טעמא דאמר להן טועין אתם דאז לא הויא הוראה כלל לא אצלו ולא אצל אחרים כדמשמע מפשטא דמתני' וס"ל להש"ס דילן דהיא גופה אשמעינן המתני' ולדיוקא איצטריך דטעמא דאמר להן אבל אי מישתק שתיק הויא הוראה ודלא כר' יוחנן ואצל אחרים הוא דהויא הוראה אבל אצלו ע"כ דלאו הוראה היא דזה נלמד ממתני' דריש פירקין הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו וכו' ועשה ה"ז חייב מפני שלא תלה בב"ד וזה פשוט הוא וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בריש פי"ג משגגות דמחלק שם בין אמר להם טועים אתם דלא הויא הוראה כלל וסיים וכל מי שעשה על פיהם חייב וכו' שנ' ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל סנהדרין. וכלומר דבזה לא פליגינן אדר' יוחנן וכ"ע מודים וכשאמר להן טועין אתם דלא הויא הוראה של כל סנהדרין וכסתמא דמתני' דלקמן והאי קרא ואם כל עדת בא ללמדינו עד דאיכא כולהו הוי הוראה כדמסיק התם וזהו מהאי טעמא גופיה דדילמא איכא חד דיחלק עליהן ויאמר להן לא כדעתכם הוא הלכך בעינן עד דליהוי כולהו כי אם במישתק שתיק לא קמה מילתיה דר' יוחנן דאמר עד שיסכימו כולן ויאמרו בפירוש כן ובהא לא קי"ל כוותיה וכדסיים שם דאצל אחרים הויא הוראה דפשטה ההוראה וכל שעשה על פיהם פטור מלבד אלו ששתקו כדלעיל. ומזה נדע ג"כ דדברי הר"ב בפי' האי מתני' דלקמן הם דברי הרמב"ם ז"ל. וממה שכתבנו נתבאר דמה שהקשה כאן בלח"מ והניח בצ"ע מתורץ הוא בדברינו דאין הכי נמי דה"ק עד דאיכא כולן הוא דהויא הוראה ומטעמא דשמא ימצא אחד טעם ויחלוק עליהן בפירוש וכדאמרן:

פשיטא לך רוב. מה דפשיטא ליה בחזרה דברובא סגיא משום דעיקר הלימוד עד שיורו כולן להאי מ"ד מואם כל עדת ישראל ישגו נפקא כדאמר התם אליבא דר' יוחנן דס"ל הכי א"כ דוקא בהורייה ומטעם גזירת הכתוב הוא אבל בחזרה הוי דיניה כמו בעלמא דהולכין אחר הרוב לכ"ע והלכך מיבעיא ליה נמי דאף דאזלינן בתר רובא אם רוב ההורייה או רוב המשתייר משום דלהאי מ"ד איכא סברא לומר דהכל הולך אחר היושבין בתחלה להורייה. והשתא למאי דקי"ל דלא כר' יוחנן אלא בהורייה ג"כ הולכין אחר הרוב כמו בעלמא דרובו ככולו כמבואר לעיל א"כ דיניה כמו בעלמא לכל מילי דהכל הולך אחר הרוב שהן לפנינו ומסתברא דאחר רוב המשתייר ומש"ה התם הרמב"ם ז"ל ולא כתב מזה כלום בדין דחזרה בסוף פי"ד שם:

הפריש חטאתו נתחרש וכו'. זה מבואר בבבלי בכמה מקומות ועיקרה בפ"ק דזבחים דף י"ב ע"ב וכבר בארתי אפס קצהו מזה בריש פ' מי שאחזו דלדעת הרמב"ם ז"ל דפסק בזה בפ"ג משגגות הני ח' דלא כר' יוחנן אלא כרב דפליג עליה וס"ל דאין בעלי חיים נדחין כמו שביאר בהל' פה"מ בפ' ג' דיש ג"כ לסייעתא דפסק זה מהא דקאמר הכא דחד מחליף שמועתייהו וא"כ ר' יוחנן הוא דס"ל אין ב"ח נדחין וזה מוכרח כי היכי דלא תיקשי דר"י אדר"י כדאמר הכא וכן בפ' מי שאחזו. מיהו רהטת הסוגיא דהכא אליבא דר' יוחנן משמע כגי' הבבלי דהתם וכמאן דלא מחליף אלא דאיהו ס"ל דנדחית חטאתו. ושמעינן מיהת דר"י לטעמיה אזיל דס"ל יחיד או מיעוט הקהל שעשו בהוראת ב"ד פטורין וכר' יהודה שהרי בהורו לאכול חלב קחשיב נמי הכא בהדי אינך וטעמא דנדחית חטאתו דאי עבר השתא לאו בר קרבן הוא וכדפי' רש"י ז"ל דבעי שם הורו ב"ד שחלב מותר וכו' כדאמרינן בהוריות יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. וזהו אליבא דר' יהודה ולא שמעינן מהתם בפרקין דס"ל לר' יוחנן בהדיא כר' יהודה אלא מהכא הוא דשמעינן דאמר בהדיא בדין דהכא הפריש וכו' או שהורו וכו' וכדאמר בהדיא בהלכה דלעיל לא הן מביאין כשבה ושעירה כמבואר שם והלכך לא זכר הרמב"ם שם בדין הנזכר הפריש ואח"כ הורו ב"ד וכו' דלמאי דקי"ל כרבנן לא שייך זה כלל דבלאו הכי לא נדחית חטאתו דאי עבר השתא נמי בר קרבן הוא:

תולדות הורייה כהורייה וכו'. פשוט הוא דלפי גירסת הספרים שלפנינו כמ"ד לא נדחית חטאתי תולדת הוריה וכו' אין לפרש בענין אחר ונראה כדפרישית בפנים דתולדת ההורייה הוא עיכוב הקרבנות שמחמת שנולדה הורייה שהורו חלב מותר אין יכולין עכשיו להקריב קרבנותיהן מיהו היותר נראה ונכון דגרסינן הכא כמ"ד נדחית חטאתו תולדת ההורייה בהורייה והא דכתיב בספרים כאן כמ"ד לא נדחית טעות הוא אגב שיטפא דלעיל ולמ"ד נדחית חטאתו שפיר הוא דפשיט ליה דתולדת הורייה שמחמת זה נדחין לגמרי קרבנותיהן שהפרישו וא"כ הוי כהורייה שלא כיפרו מחטא אכילת החלב ע"י הוראתן ובדין הוא שיהו ב"ד חייבין להאי מ"ד אבל למאי דקי"ל באידך מ"ד דלא נדחית חטאתו א"כ לא נולד כ"א עיכוב הקרבן דאחר שיחזרו בהן הב"ד מקריבין אותן ואמאי יהו הב"ד חייבין והן לא גרמו חטא להציבור מחמת הוראתן ומש"ה לא הזכיר הרמב"ם גם מזה כלום:

הורייה בהורייה מהו שיצטרפו וכו'. הכא קמיבעיא ליה לענין רוב ורוב ואם אחת חייבין דהוי כהוראה אחת כל זמן שלא חזרו בהן ב"ד מטעות הוראת חלב ואע"ג דהחליפו מבראשונה מ"מ לא הויא חזרה מטעותן כיון דעדיין עומדין בטעות איסור חלב או דילמא

דמה שהחליפו הויא כחזרה מטעות הראשון וכשתי הוראות הוו וחייבין שתים. והתם דף ג' ע"א מיבעיא ליה בבעיא ראשונה מיעוט ומיעוט מהו שיצטרפו לענין שיהא רוב הקהל והאי ש"ס לא מיבעיא ליה להא לקמן אלא דתלי בפלוגתא דר"מ ור"ש וכדפרישית ולמאי דקי"ל כר"מ בהא דבתר חטא אזלינן א"כ מצטרפין אע"ג דשתי ידיעות הי כדתאמר הכא וכן הוא לדינא בענין זו הבעיא וכן הבעיות דהתם דבתרה כל היכא דקאמר את"ל וכפי שי' הגאונים והרמב"ם ז"ל דכל את"ל פשיטותא הוא אלא דבעיא בתרייתא דהתם בהיכא דלא מתו הב"ד ומיעוט בחלב ומיעוט בע"ז ולפי גי' שלפנינו קאי בתיקו והרמב"ם ז"ל פסק בפי"ג הל' י"ד דמצטרפין וכבר עמדו על זה במה שהשיגו הראב"ד ז"ל בזה דכיון דבעיא דלא איפשיטא היא גם בלא מתו הב"ד א"כ אין מצטרפין ולא ב"ד מביאין ולא ציבור מביאין ואין לנו לתרץ בענין אחר אלא דגי' אחרת היתה לו וגריס גם בבעיא זו ואת"ל כיון דאותו ב"ד הוא מצטרפין הורו ב"ד שחלב מותר ועשו אותו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד ועמד ב"ד אחר וכו' וכעין זה כתב הלח"מ בענין קושיא ראשונה אלא דבענין קושיא השניה בדין מתו הב"ד שהקשה שם נלע"ד דהרמב"ם ז"ל ס"ל דעיקר הבעיא לענין הפר דוקא הוא ומפרש לה הכי אליבא דמ"ד ב"ד מייתו לא תיבעי לך דהא ליתנהו. וא"כ הציבור הן מביאין כל א' וא' קרבן יחיד כהכלל המוזכר לעיל בהל' א' דנלמד מהתוספתא כל הורייה שאין הב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה ושעירה ועיין לעיל שם ד"ה חברייא וכו' שבארתי דהאי כללא קאי בין למ"ד ב"ד מייתו הפר ובין למ"ד ציבור מייתו בשביל הב"ד כי תיבעי לך למ"ד ציבור מייתו וכו' אם השתא הן מביאין פר. ולפ"ז למאי דק"ל ציבור מייתו וכדפסק הרמב"ם ז"ל בפי"ב כר' יהודה לקמן בהל' ז' וכמבואר לעיל במתני' דריש מכילתין וא"כ אין מצטרפין לענין פר מאחר דנשאר בספק ודינא הוא דהוי כמקום שאין הב"ד של עכשיו מביאין פר ור"ל דאין הציבור מביאין בשביל הב"ד משום דהוי מיעוט הקהל בהורייה וכל אחד ואחד מביא כשבה או שעירה לפי הכלל הנזכר וזה פשוט. ובהא דקאמר הכא חלב כוליא עיין בדיבור דלקמן:

חלב כוליא וכו'. נראה דהאי ש"ס לא מדייק ליה בהא דאף דמפורש בתורה הוא מ"מ כל זמן שלא עקרי כל איסור חלב אלא אמרו זה אסור משום חלב וזה מותר לא הוי עקירת כל הגוף ולשיטתיה אזיל דאמר רבי יוסי לקמן בהל' ג' לא שהורו מותר לאכול חלב וכו' וע"ש וכבר זכרתי מזה לעיל הל' א' ד"ה שמואל אמר וכו' ולשיטתא דהאי ש"ס לא בעינן עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודים בו אלא דהעיקר הוא שלא יעקרו כל גוף הדבר המפורש בתורה וזה מוכרח מכמה מקומות בפרקין לשיטתא דהאי ש"ס. אבל לשיטתא דש"ס דילן דקאמר שמואל בדף ד' ע"א אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין

הצדוקין מודין בו וזה מוסכם הוא וכדפסק הרמב"ם ז"ל בפי"ד בהל' ב' דהביטול מקצת וקיום מקצת צריך שיהא בדבר שאינו מפורש בתורה ולפיכך נשמר הוא ז"ל בפ' י"ג הל' ד' וכתב בחלב מן החלבים וכן לקמן בהל' ה' בחלב הקיבה ולא הזכיר חלב הקרב מפני שהוא מפורש בתורה וזהו ג"כ דעת התוס' שהקשו על הגי' שלפניהם בדף ג' חלב הקרב. ובגי' שלפנינו לא הוזכר שם אלא הקיבה והדקין כ"א לקמן בדף ז' ע"ב הוזכר חלב המכסה את הקרב ורש"י ז"ל תירץ שם לקושית התוס' ע"ש ואין נראה כן דעת הרמב"ם ז"ל כ"א בדם נראה שדעתו כדעת רש"י ז"ל שהורו היתר בדם המובלע באברים וכמ"ש הוא ז"ל בפ' י"ג ובפ' י"ד שם בענין הוראת דם ולא הצריך לפי' התוספתא בענין זה ומביאין התוס' ע"ש. וביתר הבעיות המוזכרין כאן בהסוגיא אין צריך להאריך כי כבר נכללו בדברינו לעיל בענין המבואר מהבעיות דהתם:

בעומד בין שני תחומין בין תחום א"י לתחומי חוצה לארץ. כדפרישית בפנים וזהו כמסקנא דהתם דף ד' ע"א והיינו דנקט הכא בעומד בין שני תחומין וכו' כלומר דהדר שם בין תחום לתחום כשנגמר בדעתו לילך למדה"י והיינו לח"ל וכדקרי ליה בריש גיטין הוי כמי שיצא לדרך לשם אע"פ שעדיין לא יצא ולדוגמא בעלמא נקט בין ב' תחומין. וכן פירש"י ז"ל שם להא דקאמר והחזיק בדרך לילך למדה"י ועדיין ישנו בעיר. ולא הוי האי החזיק בדרך כהאי החזיק בדרך שפירש רש"י בעירובין דף נ"א ע"ב על הא דקאמר התם איהו כיון דנפקא ליה לאורתא הוי ליה עני וכתב רש"י מי שיצא כל דהו והמזיק בדרך וכו'. ולא דמי כלל להא דהכא דהתם ודאי החזיק בדרך ממש הוא דזיל בתר טעמא דהוה ליה עני כי נפיק לאורתא והלכך החזיק כבר בדרך כל שהוא בעינו אבל הכא דטעמא משום טירדא הוא כיון שהחזיק בדעתיה לילך בדרך כבר טרוד הוא ואיו לו פנאי לשאול וכ"כ הרמב"ם ז"ל בזה בסוף פי"ד שם ולא עוד אלא הנבהל לצאת אע"פ שעדיין לא יצא לדרך וזה פשוט:

להורייה הילכו אחר ישיבת רוב א"י. והכי הוא מימרא דרב אסי התם בדף ג' ע"א ויליף לה מהאי קרא דיליף הכא לקמן ר"י ב"ל לענין ראייה וכן פסק הרמב"ם ז"ל לענין הוראה בפי"ג שם. ומה דאמר הכא לענין ראייה פשוט הוא דודאי לענין ראייה שיכולין לבוא הציבור לעזרה וכן אם קרב קרבנן בטומאה הולכין אחר רוב יושבי א"י ומה שאמרו לטומאה אחר רוב נכנסין לעזרה ההוא בקרבן פסח הוא ועיין בדיבור דלקמן:

לטומאה הילכו אחר רוב נכנסין לעזרה. הכי אמרינן בבבלי פסחים פ' מי שהיה דף צ"ד ע"ב כמאן אזלא הא דאמר ר' יצחק בר רב יוסף בטמאים הלך אחר רוב העומדים בעזרה כמאן כר' יוסי בר' יהודה שאמר משום ר"א דדרך רחוקה הויא חוץ לעשייתו. ומשמע

נמי דדוקא גבי קרבן פסח הוא ומה"ט דאינך חשובים כמו בדרך רחוקה הן להאי מ"ד וזה לא שייך כ"א בקרבן פסח. והרמב"ם ז"ל בפ"ז מק"פ הל' ו' כתב כיצד משערין הפסח לידע אם רוב הקהל טמאים או טהורים אין משערין בכל האוכלין שאיפשר שיהו עשרים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביד אחד לשחוט עליהן אלא משערין בכל הנכנסין לעזרה ועד שהן מבחוץ קודם שתכנס כת הראשונה משערין אותן ולכאורה מהתם משמע דטעמא משום דרך רחוקה הוי ואף דבאמת הא דהתם אליבא דר"א היא ולאו דהלכתא היא דהא קי"ל כר"ע בדרך רחוקה כמו דמסיק הוא ז"ל שם לעיל פ"ה הל' תח' ואיזו דרך רחוקה ט"ו מיל חוץ לירושלם מ"מ מהיכן למד הוא ז"ל הטעם שכתב ונראה דמכאן למד הכל הדין והטעם הדין בכיצד משערין כדמסיק הכא וכן הטעם דמדשקיל וטרי הכא מה בכל כת וכו' א"כ ש"מ דלא אמר ר"ל זה אלא גבי פסח ומדקי"ל כר"ע בדרך רחוקה ע"כ דליתיה לטעמא דאמר התם דלא איתמר אלא אליבא דר"א וכלומר כמאן אזלא הא אם נאמר דטעמא משום דדרך רחוקה הוי כר' יוסי בר"י ולא כת"ק אליבא דר"א שם אבל לפי הלכתא האי טעמא לא קאי כ"א הטעם הוא דבפסח אי אפשר לשער בענין אחר ולהכי לא אמרו זה אלא לענין פסח בלבד וכמה שכתבתי לעיל וכן מוכרח זה עוד מדעתו ז"ל דבפ"ד מביאת המקדש לענין שאר קרבן ציבור הקרב בטומאה לא הזכיר מזה כלום כדמוכרח הוא ג"כ מהכא דההיא לענין פסח הוא דאיתמר כדאמרן:

הלכה ג

ואתייא כמאן דאמר הוצאה והכנסה אחת היא וכו'. פירושא דהאי מילתא מתבאר מריש הסוגיא דשבת והבאתי קצת בריש שבועות דקאמר התם מנין שהוצאה קרוייה מלאכה ר' שמואל בר נחמן שמע לה מן הדא ויצו משה וגו' נמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברים ר' חזקיה בשם ר' אילא אפילו הכנסה את שמע מינה כשם שנמנעו העם מלהוציא מבתיהן וליתן לגיזברים כך נמנעו הגיזברין מלקבל מידן ולהכניסן ללישכה. וא"כ בהא פליגי דלמר לא היה הציווי אלא על ההוצאה מבתיהן אלא דממילא לא היו הגיזברין מכניסין כשנמנעו העם מלהביא ואין הכנסה מפורשת בתורה ולר' חזקיה הכנסה בכלל ציווי היתה וכלומר אפי' יביאו להם ימנעו הגזברים מלקבל מידן ולהכניסן. והיינו דקאמר הכא ואתייא וכו' וכדפרישית בפנים. ועוד גריס שם ר' חזקיה בשם ר' אחא שמע כולהן. להוצאה ולהכנסה. מן הדין קרייא לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו. וכלומר דלא הוזכר שם אלא מלאכת משא וא"כ וכל מלאכה לרבות הכנסת משא. והתם בפרקין דף ד' גריס הוצאה הא כתיבא לא תוציאו משא מבתיכם דאמרי הוצא' הוא דאסור הכנס' מותר ואב"א דאמרי הוצאה והכנסה

הוא דאסירא מושיט וזורק שריא. ומבואר הוא דהיא גי' הנכונה וא"צ למחוק כלום דהני לישני פליגי בפלוגתא דאמוראי בהאי תלמודא אם דרשינן מהאי קרא לשניהם להוצאה ולהכנסה או לא והלכך נמי מייתי קרא דירמיה ולא מייתי קרא דמפורש בתורה בהוצאה דאף דר' חזקיה בשם ר' אילא קאמר דמקרא דויצו וגו' איכא למישמע להכנסה נמי מ"מ איכא למידחי דעיקר הציווי היה להוצאה וממילא היו גיזברין נמנעין מלהכניס. והיינו דר' חזקיה בשם ר' אחא מייתי נמי התם האי קרא דירמיה דטפי משמע למילף לתרווייהו מהאי קרא ולי' קמא דגמרין בפרקין ס"ל כהאי מ"ד קמא בסוגיא דשבת דלא ילפינן אלא להוצאה וכן מקרא דירמיה ס"ל דאינו מוכרח דוכל מלאכה וגו' אהכנסה קאי ולי' בתרא כר' חזקיה בשם ר' אחא ס"ל. ועיין בריש שבועות במה שכתבתי הנ"מ בין הסוגיא דהכא ובין סוגיא דהתם בריש הזורק. והרמב"ם ז"ל כתב בדין דהכא בריש פ' י"ד שם אבל אם טעו והורו ואמרו המוציא מרשות לרשות הוא שחייב שנא' אל יצא איש ממקומו אבל הזורק או המושיט מותר או שעקרו אב מאבות מלאכת והורו שאינה מלאכה הרי אלו חייבין. היינו כסוגית הש"ס דילן דריש הזורק כמבואר התם דחשיב להוצאה מפורש והכנסה סברא הוא מה לי עיולי וכו' וא"כ צ"ל דלא עקרו אלא להזורק ומושיט דהא הכנסה בכלל הוצאה ומרשות לרשות היא ומ"ש או שעקרו אב מאבות מלאכות וכו' ר"ל באותן שאר אבות שאינן מפורשין בתורה אלא סמכו חכמים להני דהוו במשכן כדחשיב להו בשבת דומות להן כדכתב הוא ז"ל בפ"ו מהל' שבת והא דבעי רב יוסף בפרקין אין חרישה בשבת וכו' אי הוי עקירת כל הגוף בעקירת חדא מלאכה או לא משמע לכאורה דלא איפשיטא הך בעיא מיהו הא ליתא דדחויי בעלמא נינהו דקאמר כדשנין דמהכא לא תיפשוט מידי אבל מכל מקום לדינא ודאי בחדא מלאכה לא הוי עקירת כל הגוף דהא איכא קיום שבת בשאר כל המלאכות וכדאמר הכא לא שהורו מותר לאכול חלב וכו' וכלומר לא שעקרו כל איסור חלב לגמרי אלא שאמרו התורה נתנה רשות להורות בחלב מן החלבים וההי"ד בשבת וכיוצא בזה וכבר נודע דבענין מה שנסתפק לו ז"ל מהתם למד מפשיטותא דהכא. ובענין בעיא דר' זירא דהתם דיליף לה מנביא המדיח עיין בדיבור דלקמן:

רבי מנא שמע לה מן דבתרה. נראה דר' מנא פליג אפשיטותא דלעיל מנביא המדיח דהיאך ילפינן מהתם הא קאמר באל תתן תפילין היום אל תשמע להן ונהי דבהא אפשר לומר דהתורה אמרה אל תשמע להן ומ"מ שמעינן דביטול מקצת הוי ולא עקירת כל הגוף מדפטרה התורה להנביא ממיתה בכה"ג וכדפרישית בפנים עם כל זה קשיא היא ועוד דמן הסברא הוא דלא תניח תפילין היום לא הוי עקירת הגוף כמו חלב זה מותר

לעולם וחלב זה אסור דעוקר איסור חלב הזה לעולם והלכך פשיט ליה מן הא דאמרו אמה מותרת וכו' דדמיא ממש לחלב זה מותר וחלב זה אסור. והתם פשיט לה רבינא לבעיא דר' זירא אין שבת בשביעית מנביא המדיח דדמיא לגמרי אין שבת בשביעית לאל תתן תפילין היום דלא הוי עקירה אלא לפי שעה. ולפי מה שנתבאר היה לנו ליתן טעם בהא דלא הביא הרמב"ם ז"ל שם לדין דאין שבת בשביעית וכפשיטותא דרבינא דלא הוי עקירת הגוף משום דנלמד מן חלב מהחלבים שביאר לעיל דאפי' בעוקר מקצת איסור חלב לעולה לא הוי עקירת הגוף ומכ"ש בעקירת לפי שעה וכמה שהוזכר דיש ללמוד סברא זו מן הא דר' מנא דהכא ומיהו עדיין לא נתיישב זה לפענ"ד אם היה גרסתו ז"ל כפי הגי' שלפנינו בפשיטות רבינא ואפשר דגי' אחרת היה לו שם:

הלכה ד

וידע אחד מהן שטעו ואמר להן טועין אתם\. עיין לעיל הלכה ב' ד"ה מתניתא כגון שמעין בו עזאי מה שנתבאר מזה:

מתניתא דרבי דרבי אמר אין לך מעכב אלא מופלא של ב"ד בלבד. הכי תני לה בתוספתא פ"א הורו ב"ד ואחד אינו מהן שם פטורין רבי אומר אומר אני עד שיהא מופלא שבהן. וסתים לן במתני' כדעתיה ועיין לעיל הלכה ב' שם:

כתיב והתיצבו שם עמך. והתם המסקנא מאתך דעמך משום שכינה הוא ונתבאר זה לעיל בפ"ד דסנהדרין. והא דפריך הכא וב"ד ממנין ממזרין ומשמע דאף בירושלים מחלק בין גר לממזר לכתחילה כדפרישית בפנים אבל מש"ס דילן פ' עשרה יוחסין דף ע"ו ע"ב משמע דגם בגר אין ממנין אותו לכתחילה לשום מינוי עד שתהא אמו מישראל ואפי' בסנהדרי קטנה שבכל עיר כדפירש"י ז"ל שם וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' מלכים הל' ד' ולא למלכות בלבד וכו' ואצ"ל דיין או נשיא שלא יהא אלא מישראל וכו' ופשוט הוא דלדעת הש"ס דילן מתפרשא המתני' בשעברו ומינו או הכניסו אותן למנין המורין לכל אלו דקחשיב להו:

הלכה ה

לית הדא פליגא על ר' שמעון בן לקיש וכו'. עיקרה דהאי מילתא נתבאר לעיל בהלכה ב' בד"ה מתניתא כגון שמעון בן עזאי ובמה דנחלקו הסוגיות. וכולה סוגיא דהכא אזלא לפי שיטתא דהאי תלמודא דלעיל שם דאלו לשיטתא דהש"ס דילן לא בעינן לאוקמי בהני אקמתות בשבעטו וכו' דפשוט הוא דהקהל עשו שוגגין בפני עצמן בשגגת עצמן וב"ד פטורין דמזידין הן וקהל הן שחייבין כל א' קרבן יחיד כמה שנתבאר הכל לעיל. ובהא דקאמר מה מפקה מביניהון וכו' יש לפרש גם לפי ג' הספרים דעל דעתיה דחברייא כיון

שבעטו פטורין דבעו שיקבלו עליהן הוראתן מתחילה ועד סוף ועל דעתיה דר' זעירא דאמר בשבעטו בהורייתן היינו שבעטו בתחילה או שרגילין לבעוט וכשקיבלו עליהן עכשיו משעה הראשונה שוב אינו מועיל מה שחזרו ובעטו והוי כעשו ע"פ הוראת ב"ד וב"ד חייבין וכבר נתבאר דלהאי דינא דמתני' אין נ"מ בזה לפי סוגית הש"ס דילן ומיהו לענין יחיד המבעט בהוראה שנתבאר בריש פירקין איכא נ"מ מהאי פלוגתא דחברי' ור"ז ונראה דדעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפי"ג משגגות בהל' ה' מדין מבעט בהוראה וכן אם תלה בעצמו ואכל וכו' לא מפני הוראתן אלא מפני שהוא מותר בדעתו ה"ז חייב וכו' ומשמע דכל אימת שתלה בעצמו ואכל מחמת שנראה לו בדעתו כך כבר נתחייב הוא וא"כ בין אם בעט בתחילה או בסוף הכל לאו תלה בב"ד מיקרי כדעת חברייא דנתבאר כאן:

הלכה ו

רבי יודה אומר חצי כל שבט ושבט ובלבד רובי שבטים שלימים. אחר שנתבאר הסוגיא הטיב בפנים דר' יהודה סבר כשיש רוב מן השבטים שלימים הוי רוב ועל כרחך אע"פ שאינם רוב הקהל קאמר דברוב הקהל הא קאמר בהדיא אפילו שבט א' גורר כל השבטים והיינו בהורא' ב"ד הגדול בלבד דאז גורר כל השבטים כדאמר הכא בהדיא לקמן מודה והוא שתהא הורייה מלישכת הגזית וכן מסיק התם בדף ה' ע"ב אליבא דר' יהודה הכי כהאי ברייתא דספרי דמייתי התם ר' יהודה אומר שבט שעשה וכו' ואמר רב אשי מתני' נמי דיקא וכו' וכן הא דקאמר שבט אחד גורר כל השבטים ע"כ בשהן רוב הקהל דאי לאו הכי רוב שבטים שלימים בעינן וזה מבואר בפשיטות בדברי ר' יהודה. ונתבאר לנו מזה דר' יהודה ס"ל כוותיה דר' שמעון בן אלעזר משמו של ר"מ בחדא ופליג עליה בחדא כדמייתי לה הכא בהלכה דלקמן וכן התם שם חטאו ששה והן רובו וכו' דברישא לא ס"ל כוותיה דחטאו ששה שבטים דוקא קאמר וכדמפרש לה הכא בהדיא לקמן לא אמר אלא ששה והן רובו הא חמשה אע"פ שהו רובו פטורין ובהא פליג עליה ר' יהודה דאיהו ס"ל אפי' שבט אחד והוא רוב של הקהל חייבין ואם בהוראת ב"ד הגדול הוא גורר כל השבטים וסבר לה כוותיה בחדא בסיפא דאם הן רוב השבטים אע"פ שאינם רוב הקהל חייבין כדשמעינן הכא בהדיא מדברי רבי יהודה ומעתה אין צורך לנו להאריך בדברים דממילא מבואר הוא דפסקו של הרמב"ם ז"ל בפי"ב בהל' א' מדינים אלו וכן בפי"ג בהל' ב' מדינים אלו הכל הולכין כדברי ר' יהודה דהלכתא כוותיה לגבי ר"מ ור"ש ולגבי ראב"ש דקאמר משמו של ר"מ בת"כ וכדמייתי שם. כ"א בהאי פלוגתא דסוף פרקין בהורו ב"ד של אחד מן השבטים זה פשוט הוא דהלכה כחכמים.

והכ"מ כתב בפי"ב דפסק כראב"ש דמסתבר טעמיה וכ"כ עוד בפי"ג ומי יתן וידעתי אם מסתבר טעמיה דראב"ש א"כ מפני מה לא פסק הרמב"ם לכולא מילתא כוותיה ואף בדינא דרישא דראב"ש דוקא אם חטאו ששה שבטים והן רוב הקהל קאמר ואפי' לא היה מפרש הש"ס הכא בהדיא לדבריו כן משמעות דבריו הכי הוו ומכ"ש דבהדיא אמר ר' אלעזר כאן לפרש דברי רשב"א והאריכות כאן בחנם כי זה ברור ופשוט דפסקו של הרמב"ם ז"ל אתייא בכל חלוקי הדינים בזה כר' יהודה וכפי מה שנתבאר. ומשתי הסוגיות האלו נתבאר על נכון דעתו של ר' יהודה ודיוק דברי הרמב"ם. במה שכתב בפי"ג שם בחלוקה או שהיו העושים בני שבעה שבטים כולן כדברי ר' יהודה המבוארים כאן בהא דקאמר רובי שבטים שלימים אלא דהכא מוסיף דאפי' חצי כל שבט אם יש בהן כשיעור שבעה שבטים שלימים ויש לפרש גם דברי הרמב"ם בענין זה שיהו כפי בני שבעה שבטים כולן ואף דלא משמע כן בדבריו אלא דצריך שיהו בני שבעה שבטים כולן קאמר בזה נאמר דסמך על דברי ר' יהודה במתני' כמשמעות פשטות דבריו ומיהו כל דבריו כר' יהודה הן. וכן הא דכתב בפי"ג ב"ד חייבין זה פשוט הוא דדעתו שהציבור הן שמביאין בשביל הב"ד וכמ"ש בפי"ב שם ואין בזה פיקפוק כלל דהלכה כר' יהודה לגביה ר"מ דציבור מייתי מיהו הכל לענין הפר וכמבואר מענין זה לעיל בהל' ב' ד"ה הורייה בהורייה ע"ש מודה הוא שתהא הורייה מלשכת הגזית. בזה אזיל האי תלמודא לשיטתיה בענין ג"ש דבר דבר מזקן ממרא וכפי אשר נתבאר לעיל בהלכה א' ד"ה אין חייבין עד שתהא הורייה מלישכת הגזית וע"ש שבארתי לדעת דלא ס"ל האי ג"ש ומיהו הכל מודים דבהוראת ב"ד הגדול בלבד דוקא תליא ההורייה:

דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך ואדיין לא נולד בנימין. והתם דף ה' ע"ב דריש לה מקרא דויחי ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים. ולכאורה טעמא בעי דלא מייתי מקרא הקודם בתורה ומהאי קרא דויחי צריך עדיין רמז לקרא דוישלח כדפרש"י ז"ל שם והיכא א"ל הכי וכו' ובזה היה אפשר לומר דרב אחא בר יעקב דדריש הכי לטעמיה אזיל דקאמר התם בסוף פרקין דשבט לוי לא איקרי קהל ודריש ליה מהא דכתיב בהאי קרא גופיה ונתתי את הארץ הזאת וגו' כל שיש לו אחוזה וכו' ובקרא דוישלח לא כתיב הכי בהאי קרא גופיה והלכך מייתי לה האי קרא לדרשת שבט אחד מיקרי קהל. ובאמת דהאי תלמודא דייק ליה דמייתי האי קרא דוישלח כדאמר הכא בסוף תענית גבי חמשה עשר באב שבו הותר שבט בנימין לבא בקהל מקרא קראו ורחקוהו ומקרא קראו וקרבוהו. ויש שם טעות דמוכח בחילוף המקראות וכצ"ל מקרא קראו ורחקוהו אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי מקרא קראו וקרבוהו גוי וקהל

גוים יהיה ממך ועדיין לא נולד בנימין וכן הגי' בב"ר פרשה פ"ב כלומר בתחילה דרשו כל המקרא גוי וקהל גוים על אפרים ומנשה לפי שאמר יעקב ליוסף אל שדי נראה אלי וגו' ונתתיך לקהל עמים וגו' ועתה שני בניך וגו' אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי והיו סבורין דכך אמר לו מה שאמר לי הקב"ה גוי וקהל גוים לומר שגוי אחד ממך עתיד ליחלק לקהל גוים ועתה אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ובין לנחלה ובין לשהן יקראו קהל כל א' ואחד לשבט בפני עצמו לכל דבר והשתא איכא י"ב שבטים בלא בנימין ורחקוהו ולבסוף דקדקו המקרא גוי וקהל גוים דגוי קאי על בנימין וקהל גוים על אפרים ומנשה לפי שעדיין לא נולד בנימין בשעה שאמר לו הקב"ה כן וא"כ שפיר מתפרש האי קרא כן ומעתה האי קרא דויחי ע"כ דהכי מתפרש ויאמר אלי וגו' ונתתיך לקהל עמים אכוליה קרא דגוי וקהל גוים רמז ליה וגוי דקאמר על בנימין הוא יקרא קהל דשבט אחד קרוי קהל וקהל אחר עתיד ליחלק ועתה שני בניך וגו' אפרים ומנשה כראובן ושמעון. וזהו כפירוש רש"י בנימוקי חומש. וע"כ דמה שעתיד ליחלק לא הוי אלא לענין נחלה אבל לא שכל אחד יקראו לקהל בפני עצמו וכדמסיק רבא התם בסוף פרקין כדמוכרח מקרא דבתריה ומולדתך וגו' על שם אחיהם יקראו בנחלתם אלמא דמה שנחשבו אפרים ומנשה לשנים לנחלה דוקא הוא או לדגלים דכנחלתן כך חנייתן ולא לדבר אחר. והשתא ניחא נמי הא דמייתי התם קרא דויחי דמשם נלמד פירוש קרא דוישלח מדקאמר ונתתיך לקהל עמים וגו' אפרים ומנשה וגו' בנחלתם ש"מ דגוי על בנימין קאי והוא יקרא קהל לכל דבר ואפרים ומנשה לנחלה. והאי תלמודא מייתי קרא דוישלח והיינו הך דמשתמע דבנימין קרוי קהל ולפי מאי דאמר לעיל דמקרא קראו וקרבוהו:

מני אמרו לו כר' יהודה וכו'. יש לפרש לפי גי' דהכא ודכיצד צולין דקושיא הוא דפריך מני אמרו לו הא כר' יהודה גופיה הוא דקאמר הכי במנחות ומשני ר' יוסי בר' בון דהיינו דאמרו לו חכמים בשיטת ר' יהודה כלומר בשיטתך דאת אמר שאין קרבן ציבור חלוק ואמאי אמרת הכי כן. ומיהו גי' דהתוספתא ר"ש אומר הטהורין עושין לעצמן וכו' מוכרחת היא וכדגריס ג"כ בבבלי פרק כיצד צולין דף פ' ע"א הכי ור' יהודה פליג התם וס"ל שאין קרבן ציבור חלוק ולטעמיה אזיל:

הלכה ז

תני ר' שמעון בן אלעזר אומר וכו'. זה נתבאר הטיב לעיל ד"ה ר' יודה אומר וכו' ע"ש:

שאילתא דכהן משיח מן הדא. כלומר הא דלקמן פ' הורה כהן משיח דמספקא ליה אם ילפינן ע"ז משאר עבירות לענין דהוראת ב"ד גדול בעינו ולא הוראת ב"ד קטן כמו דילפינן שאר עבירות מע"ז לענין דדבר שזדונו כרת בעינן כדאמר שם בהלכה ד' והוי מעין זו

השאלה אי אמרינן רוב האוכלוסין ומחצית השבטים כמו דאמרינן מחצית השבטין ורוב האוכלוסין. אבל כל זה נראה דוחק. והנכון דהך דר' יוסי בר בון גרסי' לבתר מתני' דלקמן הוה הב"ד של אחד מן השבטים וכו'. וקאמר דהאי שאילתא דפרק הורה כהן משיח דלקמן בענין הוראת ב"ד גדול או הוראת ב"ד קטן כמוזכר מן הדא מתני' היא וכלומר ב"ד הקטן דמספקא להו היינו אם הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשו אותו השבט על פיהם ולאפוקי דלא תימא אם אמרינן דבהוראת ב"ד קטן סגי הוא אפי' בב"ד שאינו מן אותו השבט והא קמ"ל ר' יוסי בר' בון דב"ד של שאר השבטים ליכא למ"ד וכדשמעינן ממתני' דאפי' לר' יהודה דוקא ב"ד של אותו השבט הוא דקאמר וזה עיקר ולפ"ז האי ודכוותה וכו' בניחותא מיתפרשא:

הלכה ח

נאמר כאן מעיני וכו'. התם מפרש טעמא בהא דפליגי בשאר עבירות נאמר קהל וכו' והכא מוסיף הש"ס לפרש לטעם פלוגתייהו גם בע"ז וכדפרישית בפנים:

דתני מטילין היו עליהן ובאין וכו'. כלי' בתרא דמייתי התם דף ג' ע"ב כך הוא דברי התוספתא דשקלים שהבאתי בפנים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד דשקלים הל' ב' כדברי ר' יהודה דהתוספתא:

דתני שלשה מכל שבט ושבט וכו'. ברייתא זו לא מצאתיה. ובת"כ ובתוספתא הג' בפלוגתא דר' יהודה ור"ש כמו שהובא בפנים. והרמב"ם ז"ל פסק בשלשה כר"ש בזה ומבואר טעמי לעיל בפ"ק דסנהדרין:

ידיהם ידי כל יחיד ויחיד. הק"א פי' בשתי ידים של כל יחיד ויחיד ולא ראה התוספתא דמנחות שהבאתי בפנים:

הוראת שעה היתה. למאי דמתרץ הכא קרא דיחזקיה אליבא דר' יהודה דהלכתא כוותי' דאין שעירי ע"ז טעונין סמיכ' דלא גמירי אלא שתי סמיכות בציבור בפר העלם דבר ובשעיר המשתלח ולא ילפינן מהתם דהוראת שעה היתה א"כ צריך טעם אמאי מסיק התם בדף ו' ע"א דאין חטאת ציבור מתה דהא הא דבעי למימר דרב פפא יליף לה מקרא דעזרא מיפרך כדאמר הכא וכן התם בהא דהוראת שעה היתה ואין למידין משם ועוד דהתם אחיים אקרבוהו כדמסיק בפרקין וכן בתמורה וצ"ל דאף לפי המסקנא ליכא למילף מהתם מ"מ מן הסברא אמרו כן לפי שאין הציבור כולן מתים וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל ברפ"ד מהל' פסולי המוקדשין:

רבי יוסי למד כן אלא חי טעון סמיכה וכו'\. כדברי ר' יוסי כך מפרש לה רב ששת במנחות דף צ"ב ע"ב להא דר"ש ובריית דת"כ לאו מתרצתא היא אליבא דר"ש כדאמר התם משום דכהנים לאו בעלים דשעירי ע"ז נינהו:

תני תמן הורי ב"ד ועשו קהל מת אחד מב"ד וכו'. ברייתא זו התם בפרקין היא שנויה ומוקי לה נמי כר"מ. והא דאמר להן ר"מ וכו' דקאמר הכא היא נראה לפרש כאן כדפרישית בפנים מיהו לקמן בפ"ב הלכה ד' נשנית ג"כ בלשון היא ולא שייך האי פירושא ושם יתבאר:

תניי תמן הורו ב"ד ועשו הן וכו'. אלו שתי הברייתות השנויות בת"כ ופירשתי בפנים ובברייתא שניה גריס התם ידעו שהורו וטעו ולא ידעו מה הורו יכול וכו' וכן הובאה התם בפרקין דף ה' ע"א. ולהרמב"ם ז"ל היתה הגי' כמו שהובא כאן טעו מה הורו שגו מה הורו. וזהו שכתב בפ' י"ב משגגות בהל' ב' ב"ד שנסתפק להן אם שגגו בהוראה או לא שגגו אין חייבין באשם תלוי שנא' ונודעה החטאת וכו' ובפ' י"ד הל' ד' כתב ב"ד שהורו בשגגה ושכחו עצמו של חטא שהורו בו וכו' הם פטורין וכו' שנא' ונודעה החטאת וכו' ומגי' דהכא למד לומר כן ומה שכתב בפי"ב הוא פירושא דשגו מה הורו ומה שכתב בפי"ד היינו טעו מה הורו ושניהם נלמדו מהאי קרא. ומה שכתב הכ"מ על ההיא דפי"ב ומציין הבריתא שם וכו' ומפרשה רבינו שהורו ונסתפק להן אם שגגו אם לאו. תמוה הוא היאך נוכל לפרש ברייתא שהובאה שם כן דהא עלה קאמר התם מאן תנא דלא כר"א וכו' וא"כ א"א לפרש אלא שהספק להן באיזו חטא הורו ובפי"ד פסק כפירושא דברייתא דהתם:

בשהורו ולא ידע מה הורו אם ע"ז וכו'. בדפוס אצל הש"ס הבבלי טעות סופר שם ומסורסת ומהופכת הגי' ונראה לפרש דהכא ג"כ לדחייה הוא דקאמר הכי וזה דהא דקאמר מה נפשך חלב כר' יהושע אתיא היא הכל מעין הבעיא היא וכלומר דהא ר"א מחייב בכה"ג דמה נפשך חלב אכל או נותר אכל ואם האי ברייתא דלא כר"א וכר' יהושע אתיא היא דוקא ועלה קאמר אפי' תימא כר"א דהוא מפרש בשהורו ולא ידעו אם ע"ז וגו' ובכה"ג אפי' ר"א מודה מטעם דהוי שינוי קרבן ולפי גי' בדפוס אצל הבבלי כצ"ל א"ר בון בר חייה אתיא כר' יהושע ברם כר"א לא אתיא אמר ר' יוסי ברם כר"א אתיא היא בשהורו וכו' וזהו כדפרישית. והשתא לר' יהושע דקי"ל כוותיה לא צריכין לאוקמי בהכי אלא אפי' אם נסתפק להן אם בחלב הורו או בדם הורו וכדכתב הרמב"ם ז"ל שם דלא הוי שינוי קרבן אפ"ה מטעמא שלא נודע להן החטא הן פטורין:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ב

הלכה א

מה יחיד אם אכל בהוראת ב"ד פטור. הא כר' יהודה וכמתני' דריש מכלתין אתיא וכבר נתבאר לעיל דאינה הלכה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב מיהו דיניה דמשיח קאי כדקאמר בסוף ההלכה וע"ש:

איתתניי תני העם ב"ד וכו'. כדפרישית בפנים דבדין המשיח ל"פ כלל אלא דת"ק אליבא דר"מ בפ' דלעיל דס"ל דב"ד מייתו פר ותנא בתרא אליבא דר' יהודה הוא דס"ל דהציבור מייתו פר בשביל הב"ד וכל חד וחד מפרש לברייתא דת"כ מה העם הורו הן וכו למאי דאית ליה. והאי ברייתא הובאה נמי התם ברישׁ פרקין דף ז' ע"א וכן להרישא דברייתא דאמרינן התם מה הציבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכלומר בפר דאין מביאין אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה אבל קרבן יחיד חייבין כל א' וא' בשגגת מעשה לחודיה בלא הוראה כדאמרינן בפ"ק דף ב' ע"ב מעם הארץ ואפי' רובו ונתבאר מחלוקי דינים ומכללן בפ' דלעיל עיין ד"ה חברייא בהלכה א' וד"ה הורי' בהוריי' שם ובכל מה דשייך לזה נתבאר לעיל:

והוא שיודע לישא וליתן וכו'. והרמב"ם ז"ל בפרק ט"ו הצריך שיהא חכם מופלא כדמשמע מהתם דאי לאו מופלא הוראה דידיה ולא כלום הוא:

משיח שאכל בהוריית ב"ד פטור. זה פשוט הוא דצריך שיסמוך על הוראתו ואפי עשה עם הוראתו והוראת ב"ד אינו מביא כפרתו בפני עצמו מפני שלא סמך ' על הוראתו לבד כדכתב הרמב"ם ז"ל שם הל' ד' ע"ש דמ"ש אלא אם היו הב"ד מביאין קרבן מתכפר לו בכלל הציבור. כלומר אם הציבור הן שמביאין פר בשביל הב"ד והיינו אם עשו רוב הקהל ע"פ הוראת ב"ד הגדול וכפי אשר נתבאר בפ' דלעיל אז מתכפר לו עם הציבור כדתנן במתני' דלקמן ואם היו העושים מביאין קרבן. כלומר אם היו מיעוט הקהל או שהיו ב"ד מזידין בהוראה וכיוצא בו דאין הוראת ב"ד הוראה כפי חלוקי הדינים אשר נתבארו בפ' דלעיל דאין כאן פר דאז העושים מביאין כל אחד ואחד קרבן יחיד בזה אין המשיח מביא קרבן כלל דלא מצינו קרבן לכהן משיח בשגגת עצמו בלי הוראה דמיעטו הכתוב כדפרישית במתני'. והא דקאמר הכא אם עשה בהוריית משיח אחר חייב זה אינו מתבאר מהתם ולא הזכיר מזה הרמב"ם. ואפשר דהאי ש"ס ס"ל כשהורה הוא כיוצא בו הוי כסומך על הוראתו:

הלכה ב

הורו ב"ד והורה אחריהן והחליף וכו'. לכאורה האי והחליף ממש הוא שהחליף האיסור להיתר וההיתר לאיסור כדפרישית בפנים וכמו דגריס בפ"ק בהלכה ב' הורו ב"ד חלב כוליא של ימין מותר ושל שמאל אסור חזרו והחליפו וכו' והתם ע"כ החליפו ממש קאמר דקמיבעיא ליה אם כשתי הוראות הן או לא וא"כ בכל חדא וחדא ביטול מקצת וקיום מקצת הוא דהויא כדמוכחא התם. מיהו הכא איכא למידק על האי פירושא דאם החליף ממש הוא מ"ט פשיטא ליה דהוי אצלו כעקירת גוף שהרי אסור במקצת שהתירו הן ונראה דהחליף דהכא לא דמי לדהתם אלא דה"ק הורו ב"ד במקצת החלב שמותר ובמקצת שאסור והורה הוא אחריהן והחליף את הנשא' באיסור בהוראתן להיתר בענין שהתיר לגמרי כל איסור החלב ופשיטא ליה דהוי אצלו עקירת גוף ולא נקט לה אלא משום הבעיא דאידך גיסא דאם הורה הוא תחילה בביטול מקצת איסור החלב וקיום מקצת וכשחזרו ב"ד והחליפו הנשאר באיסור ע"פ הוראתו להיתר אם אמרינן דשייכא הוראתו עם הורא' הב"ד והוי אצלו כעקירת הגוף דהשתא נעקר כל איסור החלב או דילמא דאמרינן מאחר שהורה הוא תחילה א"כ הוראת ב"ד שאחריו דוחה הוראתו והם לא התירו אלא אותו מקצת החלב שאסר הוא ובודאי הוראת ב"ד לעולם הויא כביטול מקצת וקיום מצות אלא דמיבעיא ליה אם השתא בטלה הוראתו ואפי' אצלו לא הויא אלא כביטול מקצת וקיום מקצת משום דאזדא ליה הוראתו במה שהתיר הוא. ולפי מה דמוכחא מסוגיא דהתם דלא הויא הוראה בפני עצמו לענין שיתכפר בפני עצמו אלא בתרי איסורי כדפרישית במתני' א"כ לכאורה להאי גיסא ליכא נ"מ בהך בעיא דאם אמרינן דבטלה הוראתו א"כ הוי כסומך על הוראת ב"ד ואיו כאן כפרה בפני עצמו אלא דאפשר לומר דאכתי לאידך גיסא יש להסתפק אם הוא כעושה על פי הוראת ב"ד לענין שיהא דינו כעושה עם הציבור שיתכפר לו עם הציבור. ומדברי הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל נראה דהכל הולך אחר שעת מעשה שכך כתב בענין הוראת כהן משיח בפט"ו משגגות בהל' ד' הורה כהן משיח עם ב"ד וכו' הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה אלא על הוראתו עם הוראת ב"ד הרי זה פטור וא"צ להביא כפרתו בפני עצמו אלא אם היו ב"ד מביאין קרבן מתכפר לו עם הציבור וכו' וכמה שבארתי לעיל וא"כ גם לענין זה י"ל דאם אכל באותו מקצת שהתירו הב"ד הרי דינו כעוש' ע"פ הוראת ב"ד ואם אכל באותו מקצת שהתיר הוא בתחילה לפי סוגית דהאי ש"ס מספקא ליה בהא ולפי האת"ל דקאמר התם בדף ז' ע"ב דפשיטא הוא בחלב והן בע"ז וכו' ואת"ל שם חלב אחד הוא וכו' א"כ לא מספקא לן בשם אחד דהוי כהורה עם הב"ד לכל מילי. ובדין הורה

הוא בחלב והן בדם דבעיא דלא איפשיטא התם אם אזלינן בתר טעמייהו וחלוקין הן והוי הוראה בפני עצמו או דילמא הואיל וקרבנן שוה בתר קרבן אזלינן והויא כהורה עם הב"ד והרמב"ם ז"ל פוסק שם בהל' ה' דמביא פר לעצמו והניח הכ"מ בצ"ע דהא אסיק לה בתיקו ועיין בהלח"מ ותמוהין הם דבריו דהא איפכא הוי דאם נלמד מפשיטות דפ"ק דמה ששוה בקרבן מצטרף הוא א"כ כהורה עם הב"ד הוא ואמאי מביא פר לעצמו. ואין ליישב זה לפי הגי' אשר לפנינו ואי לאו דמסתפינא ה"א דט"ס נפל בדבריו וכצ"ל אינו מתכפר לו עם הציבור ואינו מביא פר לעצמו ונראה זה מאריכות דבריו דאם היה דעתו ז"ל שמביא הוא לעצמו לא ה"ל לכתוב אלו תיבות אינו מתכפר לו וכו' כלל כי אם מביא פר לעצמו:

אבל משחזרו בהן ב"ד חייב. נראה לפרש דבפשיטותא קאמר להא אלא דר' יוסי בעי למידק ממתני' דלא הוי כהורה בפני עצמו ודחי לה דממתני' ליכא למישמע מינה דאדתידוק מרישא תידוק מהסיפא ומיהו האי דינא קאי דכל היכא שחזרו בהן הב"ד ונודע לו מהחזרה כמבואר בפ"ק ואע"פ כן עשה א"כ הורה בפני עצמו וזהו בכלל דברי הרמב"ם ז"ל שנתבאר לעיל דכל שבשעת מעשה לא סמך כ"א על הוראתו לבדה הורה בפני עצמו הוא ומתכפר לו בפני עצמו:

הלכה ג

והא קדמיתא לא תנינן משיח ומשיח בכלל. והתם בדף ז' ע"ב קאמר בזה ותסברא בזדונו כרת ובשגגתו חטאת מי קתני אלא תני הא הה"ד להא וכו'. והא דלא מדייק לה מרישא בביטול מקצת וקיום מקצת בע"ז דלא תני נמי וכן המשיח וכדדייק ליה האי ש"ס נראה דהאי ש"ס אזיל לשיטתיה וכן התם בהא דפליגי אליבא דר' אי אית לי' דג"ש מעיני מעיני דהכא אסיק לה בהלכה דלקמן דר' לית ליה האי ג"ש דמעיני מעיני ולא מצי לדייק להא דמתני' דהכא אזלא אפילו כרבנן ולא תני לה משיח משום דבכלל הוא ממתני' דלקמן דבר שזדונו כרת וכו' דאיכא למיפרך דאימא אין ה"נ דמתני' דלקמן דכרבי אתיא דלית ליה ג"ש דמעיני ולא ס"ל וכן המשיח בע"ז גם בזה והלכך מדייק לה מהרישא דקיום מקצת וכו' בע"ז דלא אשכחן דפליג ר' בהא אבל סוגיא דהתם דס"ל דגם רבי אית ליה ג"ש דמעיני והלכך מדייק לה מזדונו כרת ולאשמעי' דבהא כ"ע לא פליגי ואפ"ה לא קתני התם וכן המשיח גבי ע"ז וא"כ מתני' דהכא לא מצית נמי למידק דכר' היא ולא כרבנן:

הלכה ד

רבי אומר עליה עליה. הכי מייתא לה נמי התם דף ח' ע"א ברייתא דדריש ר' הכי וקאמר אשכחן ציבור משיח מנלן וכו' נשיא יליף מצות וכו'. יחיד ואם נפש וכו' ומשום הכי

אין לנו לפרש בהא דפריך הכא לקמן אליבא דר' ולית סופא דר' מידרוש מעיני מעיני דלא כן מנן ליה היחיד והנשיא והמשיח דלענין הוראה בשאר עבירות קאמר מנין לו בכל אלו דבזדונו כרת דוקא דהא גם אם נאמר דדריש מעיני מעיני אכתי בנשיא ומשיח מנלן ואם יליף מצות מצות א"כ גם כי דריש לה ג"ש דעליה ולא דריש מעיני נימא הכי כדקאמר התם. ומיהו למאי דפרישית דקאי הקושיא מנן ליה בע"ז דדוקא בכרת נימא הואיל ויצאת ע"ז לדון בעצמה וכו' אפי' על דבר שאין בו כרת ובהאי ברייתא דלקמן התם איכא נמי למידק הוא דקאמר מנן ליה היחיד הא ביחיד מפורש בהדיא כרת התם ואפשר דה"ק דגם ביחיד מנן ליה דבדוקא קאמר קרא דילמא אף על מידי דלית בה כרת הואיל בנשיא ומשיח אינו מפורש אי לאו דדריש מעיני מעיני. והיותר נראה דגרסינן בהקושיא דלא כן מנן ליה הציבור והנשיא והמשיח לא מעיני מעיני. ודע דמשמע מהתם דהך ברייתא דדריש מעיני מעיני קאי אליבא דרבי כדקאמר הניחא למאן דמפיק לה לעליה לג"ש כדאמרן וכו'. והאי תלמודא לא ניחא ליה לאסוקי הכי דאליבא דרבי משום ההיא דאית ליה דבמשיח בע"ז בשגגת מעשה לחודיה הוא דמחייב. ולסוגיא דהתם ל"ק הא אליבא דרבי דהא קאמר לעיל בהא דאפקיה קרא לכהן משיח כדאמרינן מ"ט דרבי אמר קרא וכפר הכהן על הנפש השוגגת וכו' חטא זה בשגגה יהא ואפי' למשיח. והאי תלמודא לא מייתי ליה הך דרשה אליבא דרבי והלכך קאמר מה את בעי מרבי רבי כדעתיה וכמבואר בדיבור דלעיל דבהא פליגי הסוגיות אליבא דרבי:

אותו מועט קרבנו למצות יחידית וכו'. הכי איתא לברייתא בת"כ כמה שהבאתי בפנים. והרמב"ם ז"ל לא סמך עצמו על האי ברייתא דת"כ אלא כסתמא דמתני' דאיזהו מקומן דשעירים הנשרפים טעונין הזאה על הפרוכת ועל מזבח הזהב. וכמ"ש בפ"ה דהל' מעשה הקרבנות הל' י"ו שעירי ע"ז והן שעירין הנשרפין לא נתפרש בהן בתורה כיצד נותנין דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאת הקהל דינן כדין פר העלם שהוא חטאת הקהל לכל האמור בו וכו'. ונראה דאף דאמרי' בפ' ב"ש דף מ"א ע"א דדרשינך לה מקרא חטאתם אלו שעירי ע"ז וכו' כדמייתי התם בברייתא וללמד להזאות וכו' מ"מ קרי ליה אינו מפורש בהן בהדיא בתורה:

הלכה ה

לא אתינן מיתני אלא מילה דדמייא למילה וכו' איזו היא קצרה שלו וכו'. למאי דמפרש הכא מתורץ דיוקא דהש"ס בבבלי פ"ב דשבועות דף י"ח ע"א א"ל רבה בר חנן לאביי א"כ מצינו ארוכה וקצרה בנדה ואנן במקדש תנן אלא משום דלא דמי ארוכה דהכא קצרה דהתם וכו' והכא מתרץ לה האי דיוקא דכדמיין להדדי הן דאמרינן ליה יצון וכי היכי

דיוכל לפרוש בקצרה אלא דנראה דהש"ס דילן לא ניחא ליה לפרש הכא דהא בעיקר הדין עכ"פ לא דמיין קצרה דהכא לקצרה דהתם ויצון תקנתא היא ואם לא היצן אמרינן ליה אל תקרב אל תפרוש מיד כדאמר גם הכא לקמן והלכך לא תנן בהדיא קצרה וארוכה בנדה. וכן אמר התם להאי דרשה ותהי נדתה עליו וכדפי' התוס' שם:

הלכה ו

מעתה אל יטמא בצרעת וכו'. אליבא דר"י הגלילי הוא דבעי הכי וכעין דקאמר התם בדף ט' ע"א על הבעיא נשיא שנצטרע מהו וכו' א"ל דילך או דגזא ופירש"י הלכך פטור לגמרי וזהו אליבא דמאן דדריש האי דרשה יצא זה שאינו בא לידי עניות. והרמב"ם ז"ל בפט"ו משגגות הל' ט' כתב נשיא שנצטרע עבר מנשיאותו. וזהו כדאמרינן התם בפ"ג דף י' ע"א ומסיים ונשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהדיוט וכלומר וא"כ מביא קרבנו כשאר הדיוט דהוא ז"ל לא פסק כהאי דר"י הגלילי וכר"ע דמתני' ויתבאר נמי לקמן בפ"ג הלכה א' מענין זה:

כיני מתני' שהמלך לא מעיד וכו'. מפני שיש נסחאות שונו' קאמר דכן צריך לגרוס במתני' אליבא דר"ע והיא גי' העיקרית ולא כיש מוחקין:

הלכה ז

כיני מתניתא אלא שאין כ"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי הכל. סוגיא דהכא מסייע ליה להראב"ד ז"ל בהשגות פ"י משגגות דס"ל דאין המשיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו. אבל סוגיא דהתם בדף ט' ע"ב דמפרש חזקיה מ"ט דר"ש וכו' א"כ מפרש לה דברי ר"ש אכ"ג קאי וסתמא דמתני' דפ"י דפרה דקתני אלא שאין כ"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו כר"ש אתיא וכן פי' הר"ש שם וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב שם המלך וכהן משיח מביאין קרבנן על שבועת העדות ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו כשאר הדיוטות וכו' אבל בקרבן עולה ויורד כולן שוין. ומה שתמה התיו"ט מכח האי סתמא דמתני' דפרה הא כבר שמעינן ליה להרמב"ם דס"ל דאפי' בתרי סדרי אין סדר למשנה וכמה שהוא בעצמו הביא בפ"ק דקידושין דכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל בההיא דחדש כר"א משום דסתם לן תנא במס' ערלה כוותיה וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם וא"כ כמו דאמרינן בהא דלא הוי כסתם ואח"כ מחלוקת דלא קי"ל כסתם משום דאין סדר ואפשר דמחלוקת ואח"כ סתם היא ה"נ נימא בהא דלא הוי כמחלוקת ואח"כ סתם וזה מוכרח עוד מכמה מקומות לדעת הרמב"ם ויתבאר אי"ה בפ"ג דנדה בהגיעי לשם בס"ד:

אמר ר' יוחנן לא אמר ר"א אלא מפני כריתות וכו'. כדאמר התם בסוף פרקין והכא מוסיף הש"ס בהוכחת הטעם אליבא דר"א. והאי התיבון ע"כ אדברי ר"א קאי דאל"כ

לא שייך למימר הרי אינו מביא שעיר על משיח דמשיח בשעיר מאי עבידתיה אלא כדפרישית בפנים:
סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ג

הלכה ב

אמר ר' יוסי שאין חטאו וידיעתו שוין. האי טעמא אליבא דר"ש קאי התם וכדאמרינן שם בפ"ק דף ג' ע"א דר"ש חטא וידיעה בעי שיהו שוין בו. והאי ש"ס מוסיף הוא בסברות ובנ"מ בין הני טעמי אליבא דר"ש כמבואר בפנים וכיון דאין נ"מ אליבא דהלכתא דלא קי"ל כר"ש לא נאריך בזה:
חטאו בספק מאן דאמר משם שהגדולה מכפרת וכו'. כדפרישית בפנים דמיירי שנודע לו הספק עד שלא נתמנה דאל"כ מאי קמ"ל והא אתיא כמ"ד דספק ידיעה לאו כידיעה הוי ופלוגתא היא לקמן בענין זה כמו שיתבאר בד"ה אכל חמשה זיתים:
חטאו על שמיעת קול וכו'. אע"ג דהשתא קיימינן אליבא דר"ש ואיהו ס"ל בסוף פירקין דלעיל דאין כ"ג חייב על טומאת מקדש וקדשיו ומכ"ש לסוגית הש"ס דהכא דקאמר שם דהכל מודין בזה וריש מוסיף ופליג גם בנשיא בשמיעת קול דפטור דס"ל כר"ע מ"מ שפיר אשכחן בהני תלת בין שניהם דעל שמיעת הקול נפקא מינה למשיח להא דקאמר הכא ועל טומאת מקדש לנשיא ועל ביטוי שפתים לשניהם כדמפרשינן הנ"מ בין הני תרי טעמי אליבא דר"ש:
אכל חצי זית עד שלא נתמנה וכו' פטור. כדפרישית דהא אתייא אליבא דרבנן נמי ואליבא דהלכתא וכדרבא התם בפרקין דף י"א ע"א דאין חצי זית מקודם שנתמנה מצטרף עם חצי זית שלאחר שנתמנה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בסוף פ' ט"ו משגגות וכן חצי זית כשנתמנה עם חצי זית לאחר שעבר אין מצטרפין דחד טעמא אית להו דאין בהיותו הדיוט מצטרף עם כשהוא נשיא. מיהו הא דקאמר הכא בספק חצי זית וכו' דמצטרפין לחייבו באשם תלוי לאו אליבא דהלכתא הוא וכן הרמב"ם שם לא כתב אלא אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונודע לו על ספיקו אחר שנתמנה להיות כ"ג מביא אשם תלוי. ודוקא בשאכל כזית ספק חלב משום דכבר נתחייב בהיותו הדיוט דהא בלאו הכי אין אשם תלוי בכ"ג וכן נראה דאף דבנשיא דשייכא שפיר גביה האי דינא דהכא כדפרישית בפנים נמי לא קאי אליבא דהלכתא ולא הזכיר מזה שם ומשום דבכל שבהדיוט ולאחר שנתמנה אין מצטרפין והא דמכריח הש"ס להאי דינא מכח ההיא דאכל שני זיתים ונתוודע לו בודאי

של אחד מהן וכו' כמבואר בפנים ולכאורה האי לא קאי אלא אליבא דמ"ד דידיעת ספק שבנתיים קובעת לחטאת ולא קי"ל הכי אלא כר' יוחנן דלקמן בהא וכמסקנת הש"ס דכריתות ויתבאר מענין זה לקמן בס"ד:

אכל כזית עד שלא נתמנה וכזית משנתמנה וכו'. האי נמי שפיר אתיא אליבא דרבנן וכמבואר בפנים:

אכל שלשה זיתים וסבור שהן שנים וכו'. כעין פלוגתא זו פליגי ר' יוחנן ור"ל בבבלי פ' כלל גדול דף ע"א ע"ב ונתחלפה שיטתם דהכא ודהתם דגרסינן שם אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני ר' יוחנן אמר חייב שתים על חטאתו והביא כתיב ור"ל אמר אינו חייב אלא אחת מחטאתו ונסלח לו. ונתכפר מקצת החטא נתכפר כולו וכדמסיק התם דמסתברא דפליגי גם בידיעות גרידא ושלא הפריש עדיין קרבן על הראשון דקסבר ר' יוחנן דידיעות מחלקות לחטאות וכמה שפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' שגגות הל' ט' כר' יוחנן דהתם אכל שני כזית חלב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון וכו' מביא שתי חטאות שהידיעות מחלקות וכו' ור"ל דהכא הוא ר"י דהתם בדין זה. ובהאי דינא דבתרה באכל חמשה זיתים וכו' כבר משני הש"ס הכא דלא שייך למיקשי מההיא דשלשה זיתים כמבואר בפנים בהא דמשני לקמן לא אמר ר' יוחנן אלא בידיעה האחרונה שאין בה שום קרבן. ולא מקשי הכא לקמן דר"ל אדר"ל אלא מההיא דשבועות כמו שהבאתי בפנים וכמבואר לעיל בפ"ב דשבועות. וכבר בארתי מזה שם דר"י אדר"י לא מצי למיפרך מההיא דלקמן בספק ידיעה אההיא דשבועות דלא קאמר התם אלא כאו עשו ספק ידיעה כידיעה אבל בכל התורה כולה לא עשו וכמבואר התם בטעמא דמילתא:

אכל חמשה זיתים ונתוודע לו בספק כל אחד ואחד ואח"כ נתוודע לו בוודאן. האי פלוגתא פליגי ממש הכי בכריתות דף י"ח ע"ב דר' יוחנן ס"ל אין ידיעות ספק שבנתיים מחלקין לחטאות דלא הוו כידיעות ודאין ור"ל ס"ל ידיעות ספק מחלקות לחטאות ומדייק הש"ס התם נמי דמדתלי אשם בחטאת ש"מ כר' יוחנן בפירושא דכשם שהוא מביא חטאת וכו' דכשם שאם היתה לו ודאית בין כל אחת וא' מביא חטאת על כל אחת ואחת כך אם היתה לו ידיעת ספק בנתיים אשם תלוי הוא דמביא על כל א' וא' והיינו נמי דקאמר הכא לקמן בסוף הסוגיא בהא דרב חסדא כר' יוחנן והשיב לרב המנונא דאם תימצי לומר דמתניתא דכריתות מסייע לך ופליגא עלי הא לאו מילתא היא דאילו תנא אשם וקם ליה יאות וכו' ומסיק דמתני' לצדדין איתמר וכפירושא דלעיל וכמבואר מזה

לקמן בפנים וכ"פ הרמב"ם ז"ל כר' יוחנן וכרבא בהאי פירושא דידיעות ספק שבנתיים אין מחלקין לחטאת אבל מחלקין לאשמות כמבואר בדבריו בפרק ח' שם בהלכה ח':

הכל מודין שאם היתה ראשונה קיימת שהיא נדחית. האי מילתא אידחי לקמן בסוף הסוגיא דקאמר לפום כן ר' יוסי בר' בון הוי עלה וכמבואר שם ומיהו מדמסיק התם בפ' כלל גדול שהבאתי לעיל בד"ה אכל שלשה זיתים בלאו הכי ליתא להא דהא לפי משמעות דהכא א"כ לא פליגי אלא בלאחר כפרה והתם קאמר בפשיטות דבלאחר כפרה לכ"ע צריך להביא קרבן אחר ולא מספקא ליה התם אלא אי בקודם הפרשה פליגי או לאחר הפרשה או בין בזו ובין בזו מחלוקת וכמבואר לעיל אליבא דמסקנא דהתם:

אכל חצי זית עד שלא נתמנה וחצי זית משנתמנה וחצי זית משעבר וכו'. כעין האי בעיא בעי התם בפרקין דף י"א ע"א נשיאות מהו שתפסיק וכו' אלא דשם בעי לה המינוי לחוד מהו שמפסיק לענין צירוף ולא איפשיטא התם וכן הכא לקמן דבעי למיפשט לגוונא דהאי בעיא דחי לה דהכא שינוי קרבן בנתיים ואיכא למימר דמפסיק וכעין סברא דהתם דאיכא למימר דנשיאות מפסיק הואיל ואם חטא עכשיו נשתנה בקרבנו. ודע דכל האי דשקיל וטרי הכא לעיל מינה באכל חמשה זיתים ונודע לו בספיקן משנתמנה וכו' וכן עוד לקמן בהאי ענינא גופה ובעי לאוקמי אליבא פלוגתייהו דר"י ודר"ל ומקשי ומפרק להו כמבואר היטב בפנים וכולה אתייא אליבא דר"ש במתני' ואין לנו ללמוד מכאן בהאי ענינא מה דשייך לדינא כ"א בהא דמייתי לקמן בפלוגתא דר' יוחנן ור' יוסי וחברייא ועיין בדיבור לקמן:

היו לפניו שלשה אכל את הראשון ולא נתוודע לו שני בהעלמו של ראשון וכו'. דין זה הוא כעין מימרא דאיתמר בבבלי פ' כלל גדול דף ע"א ע"א אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כזית בהעלמו של שני אמר רבא הביא קרבן על הראשון ראשון ושני מתכפרין שלישי אין מתכפר הביא קרבן על השלישי שלישי ושני מתכפרין ראשון אינו מתכפר הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולן. והשתא מבואר דסברת ר' יוסי וחברייא דהכא ממש כההיא דרבא היא דכל מה ששייך ליה ואכל בהעלמו של חבירו מתכפרין בקרבן אחד וכל מה דלא שייך בהעלמו כלל לא נתכפר בקרבן אחד. והא דחברייא מדמי להו לארבעה חצאי זיתים וכו' פשוט הוא דכן הדין בענין צירוף החצאין ומודו הן לר' יוסי בעיקר סברא דידיה. דהשני שייך בראשון משום דאכלו בהעלמו ולא השלישי אלא דבענין הדמיון הוא דמחולקין הן ולא לדינא כמבואר הכל היטב בפנים והא דר' יוסי קאמר הכא גבי זיתים שלימים דאם הביא על האמצעיים חייב על הראשון בפני עצמו וכו' פשוט הוא משום דהכא נקט לה בגוונא דאכל ארבעה

זיתים וכעין דמיון דחברייא בארבעה חצאי זיתים וא"כ לא הראשון ולא הרביעי שייכין בהעלם האמצעיים וממילא שאם לא היו אלא שלשה זיתים ואכלן בדרך שנתבאר בפנים שאחר שנודע לו על הראשון ולא נודע לו על השני אכל השלישי בהעלמו של השני ודאי הוא דלסברת ר' יוסי דסבירא ליה כרבא דהתם דכל מי שיש לו שייכות בהעלמו מתכפר הוא בקרבן אחד א"כ אם הביא על האמצעי נתכפרו כולן דהשני יש לו שייכות עם הראשון ועם השלישי והיינו נמי דקאמר גבי פלוגתייהו עם ר' יוחנן בהיו לפניו שלשה דהשני לדעתו הדבר תלוי כלומר אם לא הביא בתחילה על השני אלא הוא רוצה להתכפר בקרבן שהביא בתחילה על הראשון מתכפר דשייך בהעלמו הוא שאכלן בהעלם אחד ואם רוצה הוא מתכפר בקרבן השלישי משום שאם הביא קרבן על הראשון לא נתכפר השלישי וצריך להביא על השלישי והשני הוא דנתכפר עם השלישי אם הוא רוצה מפני שג"כ שייך בהעלמו הוא שאכל השלישי עמו בהעלם אחד ור"ל שלא היה בדעתו בתחילה כשהביא על הראשון שיתכפר גם על השני עמו אבל אם הביא בתחילה על האמצעי ודאי מתכפר לו על כולן מהאי טעמא גופיה דהראשון והשלישי שייכין עמו. באופן דנתבאר לנו מהכא דסברת ר' יוחנן לא אזלא כרבא ולא כאביי דאמר התם אפילו הביא קרבן על אחד מהן נתכפרו כולן וסברת ר' יוסי וכן סברת חברייא הוי ממש כסברת רבא דהתם וכן פסק הרמב"ם ז"ל בזה כרבא בפ"ו מהל' שגגות הל' י"א ומה שפלפלו בזה המפרשים ז"ל בענין דאמר התם בתר דשמעה מאביי סברה משמע דמודה ליה לדיניה גם בזה כבר מתורץ זה בדבריהם ז"ל דלאו דמודי ליה בדין דאכל שני זיתי חלב אלא סברת גרירה הוא דלמד ממנו לענין קצירה וקצירה דשבת כמה שכתב הכ"מ ז"ל בפ"ז שם בהל' י' וכתב הטעם דיש לחלק בין גרירה דשבת משום דבשגגת שבת נעשו שתיהן ובין שני זיתי חלב מכיון דההעלם אינו מצוי שיסבור שאין החלב אסור אלא שיסבור שהוא שומן והלכך הוי כשני דברים ואין מתכפר עם הראשון אלא השני שהיה בהעלמו אבל לא השלישי. ופשוט הוא דעיקר הטעם דגבי שבת הוי כהעלם אחד ואע"פ שבשינוי הוא דאחד הוא בשגגת שבת וזדון מלאכות והשני הוא בזדון שבת ושגגת מלאכות מ"מ הואיל ומלאכה אחת היא דשתיהן בקצירה הוו הוו בהעלם אחת אבל גבי חלב אין השלישי בהעלמו של ראשון והלכך אין מתכפר בקרבנו של ראשון וכבר זכרתי מזה בסוף הלכה א' בפ"ב דשבועות. וכן בענין קושית הריטב"א ז"ל שהביא הכ"מ בפ"ו שם בעיקר הפסק של הרמב"ם שפסק כרבא דהשני נתכפר בקרבן הראשון שהוא סותר למה שפסק שם לעיל כר' יוחנן דהידיעות מחלקות והוזכר מזה לעיל ד"ה אכל שלשה זיתים ותירץ שם דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י ז"ל אלא דיניה דר' יוחנן

מיירי דוקא בשנודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני קודם שיקריב קרבן כלל והלכך ידיעות מחלקות ודיניה דרבא מיירי בשנודע לו על הראשון והביא קרבן עליו קודם שנודע לו על השני והלכך נתכפר גם על השני וע"ש וכן בלח"מ האריך הרבה בזה. ואני כתבתי בחיבורי על שיטות שבת ודיניהן שהנראה לענ"ד הוא דיש לחלק בכך לדעת הרמב"ם דדיניה דר' יוחנן מיירי כשנודע לו על הראשון כלומר מה שאכל ראשון וחזר ונודע לו על השני מה שאכל שני והלכך כיון דידיעות מחלקות בנודע לו וחזר ונודע לו כמו שהן מחלקות אם נודע לו בין כל אכילה ואכילה אין השני מתכפר בקרבנו של הראשון אבל דיניה דרבא מיירי שנודע לו סתם על אחת מהן מהשני זיתים שאכלן בהעלם אחד והלכך כשהביא קרבן על אחת מהן מתכפר גם השני עמו מכיון שבהעלם אחד אכלן וזה מדויק בדברי ר' יוחנן שנודע לו על הראשון וכו' קאמר וכן בדיניה דרבא שנודע לו על אחת מהן קאמר ומה שקראו אח"כ ראשון ושני ראשון ושני לידיעה הוא וכך הם ממש דברי הרמב"ם באלו שני הדינים וחילוק זה הוא נכון מצד הסברא ומ"מ הבאתי שם ראיות לזה מכמה מקומות ואין כאן מקום להאריך:

ספק עד שלא נתגייר וכו' עד שלא הביא ב' שערות וכו'. האי מילתא אתיא כמ"ד ברפ"ד דכריתות דחתיכה אחת שנינו אבל למ"ד דאין אשם תלוי בא אלא בחתיכה משתי חתיכות וכטעמיה דרב נחמן שם משום דאיקבע איסורא בעינן וכדפסק הרמב"ם ז"ל בזה בפ"ח שם בהלכה ב' א"כ הכא נמי אין אשם תלוי באלו וכיוצא בהן שלא נקבע האיסור וה"ז דומה לספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון דפ' החולץ דמוקי התם דהא דתנן וחייבין באשם תלוי כר"א אתיא ולאו אליבא דהלכתא וכן הרמב"ם פסק שם דפטורין מאשם תלוי וה"נ פטורין מאשם תלוי:

אכל ספק כזית ואין ידוע אם ביום הכפורים אכלו וכו'. מבואר היטב בפנים. והא דמייתי סייעתא לחברייא מסיפא דמתני' דכריתות ולא מרישא מדלא קתני לחיובא דאשם תלוי בבין השמשות של מוצאי יוה"כ היינו משום דבסיפא הוזכר בין השמשות בהדיא והשאר מבואר בפנים דהלכתא כחברייא ואפי' בעושה מלאכה בבין השמשות שבין שבת ויוה"כ פטור מאשם תלוי כר' יהודה משום ר' יהושע ולא כפסק הלכה שכתב הר"ב שם אלא כפסק הרמב"ם ז"ל שם בהל' ה' וכן הוא בתוספתא דכריתות פ"ב בהדיא לר' יהודה דפליג על ר"ש וקאמר שאין אשם תלוי אלא על ספק חטא ספק לא חטא אבל זה יודע בודאי שחטא ואינו יודע במה חטא פטור מחטאת ומאשם תלוי וה"ה בכל כיוצא בזה:

לפום כן ר' יוסי בר' בוו הוי עליה. מזה ומהא דלקמן בהאי ענינא כבר נתבאר הכל לעיל בד"ה הכל מודין ודיבורים שאחר זה:

אשרי שהנשיא שלו מביא חטאת וכו'. והתם בפירקין דף י' ע"ב נקט איפכא אם נשיא וכו' צריך אתה לומר מהו הדיוט ואם על שגגתו וכו'. וגי' דהכא כגי' הת"כ היא ונוחה ביותר לפי הכוונה דהעם משימיו על לבם שהנשיא מתקן מעשיו על השוגג ומכ"ש על המזיד ולכ"ש שהם צריכין לתקן מעשיהם והיינו נמי טעמא הא דדריש מאשרי על הדור ולא על הנשיא בעצמו ומשום דודאי משמעות הכתוב דכתיב יחטא אין במשמע לדרוש האשרי עליו ובכהן משיח דרשו להפך מיחטא אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הוא כמה שהביא רש"י ז"ל בנימוקי חומש בשם מדרש אגדה וזה שייך שפיר בכ"ג כמו שפי' שם אבל לא בנשיא שאין הוא מכפר על העם ומיהו עכ"פ מקלקל הוא שנזדמן לו חטא בשוגג והלכך אין לדרוש האשרי עליו אלא על הדור שלמדין ממנו לאחר שמתקן הוא מעשיו:

ובלחוד עד דיהוא בן נמשי וכו'. לטעמא דאמר התם בדף י"א ע"ב דמלכי בית דוד ומלכי בית ישראל מביאין אלו לעצמן ואלו לעצמן משום דלא כייפי אהדדי א"כ אין חילוק כל זמן שאין אחד מהן כפוף תחת חבירו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בזה בפע"ו שם בהל' ו':

כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום וכו'. כלומר אף במה שנתחייב מקודם דאל"כ מאי קמ"ל. ומכאן למד הרמב"ם ז"ל לומר והנשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהדיוט וכמו שהבאתי דבריו בפ' דלעיל הלכה ו' והיינו שמביא קרבן הדיוט אף על הקודם וזהו לשיטתיה דלא פסק כר"י הגלילי שם ונתבאר מזה בפרק דלעיל ע"ש:

הדא אמרה באפיבלסמון נמשחו. כבר כתבתי מזה בפ' משוח מלחמה דיש לפרשו גם על יהוא מה שנמשח הוא דקאמר שלא נמשח אלא בשמן אפרסמון ויותר נוח זה לפי הגי' הנמצא במס' שקלים בדפוס אצל הבבלי ואתיא כמסקנת הש"ס דילן בפרקין ובפ"ק דכריתות דיהוא וכן יהואחז באפרסמיא דכיא נמשחו וכן משמע מנמשחו דקאמר כאן. וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בסוף פ"א ממלכים אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה ור"ל כשצריכין משיחה דהיינו כשיש מחלוקת אלא בשמן אפרסמון וכו' וכמ"ש בפ"א מכלי המקדש הל' י"א וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה וכו' ור"ל כשיש מחלוקת צריך משיחה אבל לא בשמן המשחה לפי שמלך ישראל היה ומסיים ג"כ בהל' מלכים ואין מושחין מלך בן מלך אא"כ היתה שם מחלוקת וכו' לפיכך משחו שלמה מפני אדוניה ויואש מפני עתליה ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו ור"ל כל א' לפי מה שהיה בימיהם לשלמה ויואש בשמן המשחה וליהואחז משחו בשמן אפרסמון שלא היה בימיו ולפיכך חלקו ומשחו יהואחז וכו' ולא הוצרך לפרש זה שכבר נודע שלא היה

אז שמן המשחה ואין לו לבאר כ"א מי הוא הצריך משיחה ומי הוא שא"צ משיחה וכל חד לפי דינו וזמנו:

עבר זה ושימש זה וכו'. לענין עבודת יוה"כ קאמר שהראשון לאחר שעבר פסולו קדושת כ"ג עליו והשני אינו ראוי לעבוד עבודת כ"ג ולא לכהן הדיוט אבל מצות כ"ג על השני שמוזהר על האלמנה וכו' כדתנן במתני' ואתיא האי ברייתא כר' יוסי בבבלי פ"ק דיומא דף י"ב ע"ב כדאיפסקא הלכתא כוותיה שם ולכתחילה לא יעבוד ככ"ג ואם עבד עבודתו כשירה כדר' יוחנן דהכא לפי גי' הנכונה וכדהתם והתוס' שם ד"ה כ"ג משום איבה הביאו הא דמשמע מהכא מדלקמן שכ"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה לתרץ הקושיא דאמאי קאמר אינו ראוי לכהן הדיוט משום מעלין בקודש וכו' תיפוק ליה דבלאו הכי היאך הוא יכול לעבוד בד' בגדים ככהן הדיוט הא הוי ליה מחוסר בגדים דהא מדקאמר דאינו ככ"ג משום איבה משמע דאינו אלא מדרבנן ומדאורייתא כהן גדול הוא ואם אמרי' דמסתלק בפה לק"מ דכשנסתלק אינו פסול לעבוד בד' בגדים ככהן הדיוט אלא משום מעלין בקדש וכו'. ולפ"ז משמע מדבריהם דלכתחילה הוא דלא יעבוד ככהן הדיוט ואם עבד עבודתו כשירה כמו שאמרו בעבד ככהן גדול. והרמב"ם ז"ל בפרק א" מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ג' לא הביא אלא מה שמבואר בהדיא בש"ס דילן אינו עובד ככהן גדול ואם עבד עבודתו כשירה ומדין אם עבד בד' בגדים ככהן הדיוט לא ביאר בהדיא כלום אלא דמשמע מדבריו שכתב וסתם וכל מצות כהן גדול עליו דבהא מודה נמי ר' יוסי דלא פליג עם ר"מ אלא בלכתחילה אם כן עם עבד בדיעבד ככהן הדיוט אפשר דכמחוסר בגדים דיינינן ליה אף לר' יוסי וכדפירש"י ז"ל שם:

בכמה הוא נשאל. כמו שהבאתי הגי' דיומא ודמגילה בפנים והכי הוי המסקנא בבבלי יומא דף ע"ג ע"א דנשאל בהן איתמר אבל עובד הוא בארבעה ככהן הדיוט כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' כלי המקדש הלכה כ"א ודלא כר' הושעיה דהכא בהא:

שמא לא ראיתו אלא בשעת הקהל. והכי איתא בתוספתא פ"ו דסוטה בשעת הקהל בימה של עץ היו עושים לו בעזרה והוא יושב עליה וכו' אותו היום כהנים עומדים בגדרים ובפרצות וחצוצרות של זהב בידיהם ותוקעין ומריעין ותוקעין כל כהן שאין בידו חצוצרות אומרין דומה זה שאינו כהן שכר גדול היה לאנשי ירושלים שמשכירין חצוצרות בדינר זהב בו ביום ראה ר' טרפון חיגר עומד ומריע בחצוצרות משם אמר חיגר תוקע במקדש וידוע דהלכה כר"ע ור' טרפון ג"כ הודה לו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מכלי המקדש הל' ה' בימי המועדות כולם וברי"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן וכהנים תמימין וכשרים קאמר:

והוא לרבות כהן משוח מלחמה. והכי קאמר התם בפרקין שמצווה על הבתולה ואסור באלמנה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בריש פ"ז מהל' א"ב. וכן הדין בכהן שעבר מחמת מום או כיוצא בו מחמת זקנה כדמסיק התם וכך הם דברי הרמב"ם בפרק ע"ו משגגות הל' ז' ומה שתמה הלח"מ כאן ל"ק כלל דדברי הרמב"ם על פר העלם דבר קאי שאפי' בעבר מחמת מום נוהג בו והא דכתב לפי שאין בין כהן וכו' ר"ל מפני שכל הדינים השייכי' בכהן המשמש נוהגים גם בכהן שעבר מלבד פר יוה"כ ועשירית האיפה וא"כ גם בזה הכהן שעבר מחמת מום נוהג בו מה דשייך ביה והיינו שמביא פר העלם דבר על שגגתו: **מה את עביד לה שמת ויחזור הרוצח למקומו וכו'**. הכא לא מייתי הפשיטות ובתרומות מסיק מהברייתא דמקוה שנמצא חסר דפליגי ר"ט ור"ע כדמייתי לה בבבלי סוף פ"ג דקידושין וקאמר זאת אומרת היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה ובן חלוצה שעבודתו כשירה עד שיפסל בב"ד וכלומר שהרי הכל מודים שאם היינו מדמין מקוה לכהן היתה כשירה למפרע כמו כהן שנמצא בן גרושה דלא פליג ר"ע אלא משום דאל יוכיח כהן שאין פיסולו בגופו וא"כ ש"מ דלמפרע כהן כשר הוא לכל מילי עד שיפסל בב"ד. וזהו כמ"ד בבבלי מכות דף י"א ע"ב בדין הרוצח דכמתה כהונה דייניו ליה והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ז מהל' רוצח הל' י"ב כמ"ד בטלה כהונה ומ"ש הכ"מ שם דהכי משתמע בירושלמי דתרומות לכאורה איפכא הוא דמשתמע מהתם אלא עיקר טעמו של הרמב"ם משום דלשיטתיה אזיל שכתב בפ"ו מהל' ביאת המקדש הטעם דבנמצא חלל דעבודתו כשירה כאבוה דשמואל התם דיליף מברך ה' חילו וכמה שכתבתי מזה ברפ"ד דסוטה דהא דלא הביא מקרא הקודם בתורה והיתה לו ולזרעו וגו' וכדדריש שמואל משום דההיא דרשה מיפרכה דזרעו לא מישתמע אלא כשר כקושית התוס' התם ומה שתירצו שם שם נסתר מההיא דמבואר בהדיא בהאי תלמודא בסוטה שם והשתא דעיקר דרשה מברך ה' חילו הוא לא משתמע אלא עבודה וכדקאמר הש"ס במכות דע"כ לא מכשיר ר' יהושע התם אלא משום דכתיב ברך וגו' ופעל ידיו תרצה אבל הכא אפי' ר' יהושע מודה דבטלה כהונה:

הלכה ד

נדבת ציבור ונדבת נשיא נדבת נשיא קודמת. הכא קאמר לה בפשיטותא דקרבן הנשיא קודם לקרבן ציבור ופליג אש"ס דילן דקאמר בהדיא דף י"ג ע"א שעיר ע"ז קודם לשעיר נשיא האי ציבור והאי יחיד והיינו טעמא בחובה והיינו טעמא בנדבה דאין חשיבות הנשיא להקדימו אלא לפני קרבן יחיד אחר כדאמר התם. וכן הא דקאמר הכא דגם לענין

קרבן נדבה של משית קודם לשל ציבור אינו מתבאר מהתם דלא אמר אלא בפר ומטעמא דיקדים המכפר למתכפר וכן הרמב"ם ז"ל לא הזכיר כלום מענין נדבה של מי קודם:

היו שם פר ע"ז וכו' וחטאת אחרת. כעין בעיא זו מצינו בפ' כל התדיר דף צ' ע"ב חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר איזו מהן קודם תקדום חטאת העוף איכא מעשר דקדים ליה ליקדום מעשר איכא עולת בהמה דקדמה ליה תיקדום עולת בהמה איכא חטאת העוף דקדמה לה הכא תרגומו מין זבח עדיף. ויקדים המעשר קודם לחטאת העוף. במערבא אמרי עיילה ביה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ממעשר. וחשיבות החטאת קודמת. וכהא דאמרו הכא לענין בעיא זו. והרמב"ם ז"ל פסק בפ"ט מהל' תמידין ומוספין בהל' ח' כדאמרי במערבא וא"כ ה"ה לענין דין זה דזה הוא בכלל שאמרו בנין אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה:

לית יכיל חטאת דידיה חסר וכו'. לפי האי טעמא א"כ בכל שעירי הרגלם היה הדין כמו בשל ר"ח דהחטאת שלהן קודמת להעולה שהרי גם בהן כתוב אצל החטאת מלבד עולת הבוקר וגו' מלבד עולת התמיד וכן בקרבנות החג ומיהו כל זה להא דר' בא בר מרי כדאמר נמי שם בפרקין דטעמא דפר עולה דע"ז קודם דלחטת חסר כתיב אבל לרבא דקאמר התם דטעמא דכמשפט כתיב ביה א"כ מפקא מינייהו קרבנות החג כדאמר בפ' כל התדיר שם לרבינא דקאמר טעמיה דרבא והשתא דאתית להכי אפי' תימא בפרים דחג דנמי משפטם כתיב בהו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם דקרבנות החג אינו כן אלא קריבין על הסדר:

קרבן איש קודם. בתוספתא פ"י דזבחים מנחת האיש קודמת למנחת האשה וכן הביא הרמב"ם ז"ל שם הל' י'. ולא הביא מהא דמחלק הכא בין שניהן שוין או לא:

כסות אשת חבר קודם לחיי עם הארץ. נראה דהאי ש"ס מפרש להחיות היינו לפרנס אותו דאלו להחיות היינו להצילו לפקח מעליו את הגל וכיוצא בזה היאך שייך לומר כסות אשת חבר קודם לפיקוח נפש. ודברי הרמב"ם ז"ל אינם כן אלא שכתב בפ"ח ממתנות עניים הל' ט"ו האשה קודמת לאיש להאכיל ולכסות וכו' וטעמו כדמוכח בפרק מציאת האשה דף ס"ז דמזון וכסות חד דינא אית להו א"כ להחיות היינו פיקוח נפש ובב"י י"ד סי' רנ"א אחר שהביא דברי הרמב"ם ז"ל ופירש דלהחיות דמתני' היינו להצילו אם טובע בנהר וכיוצא הביא הא דהכא גרסינן בירושלמי דסוף הוריות עד כדון כשהיה זה להחיות וכו' וכמדומה דלהאי ש"ס לא סבירא ליה האי פירושא דלהחיות דאם כן קשיא הא דכסות אשת חבר קודם לחיי עם הארץ והיה צ"ל דאפי' פיקוח נפש נדחה

מפני כסות אשת חבר וכן נראה מדברי הרמ"א בהגהה שם שהביא זה בשם הב"י ולא מצאתי להראשונים ז"ל שדברו מזה:

אבדתו ואבידת רבו וכו'. לפי המסקנא כשרוב תלמודו ממנו דאז רבו קודם לאביו ומבואר מזה לעיל בפ' אלו מציאות והא דבעי הכא בהני בעיות בענין אמו שגירשה אביו כדפרישית בפנים וגרסי' בפ"ק דקידושין דף ל"א ע"א נתגרשה מהו וכו' הטל להן בספל וקעקע להן כתרנגולין והרי"ף ז"ל הביא לזה משמע דהלכה היא והרמב"ם ז"ל לא הביא מנתגרשה בדין זה בפ"ו מהל' ממרים בהלכ' י"ד שכתב סתם אביו קודם לאמו ומשמע מהכא דאם רוב תלמודו מאביו בהא פשיטא דאביו קודם לאמו שהרי דין רבו לו. ובהא דקאמר הכא היה הוא ואמו וכו' עומדים בשבי הוא קודם לאמו וכו' לא קתני התם בפרקין הכי אלא הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם:

מעשה ברבי יהושע שעלה לרומי וכו'. ובבבלי פ' הנזקין דף נ"ח ע"א גריס שר' יהושע אמר לו מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים ענה אותו תינוק ואמר הנא ה' זו חטאנו לו וגו' אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל. ולכאורה נראה כגי' דהכא דבהלא ה' יש טעם מפסיק בו ומשמע דזו חטאנו לו תשובה היא על שאלת רישיה דקרא ובהכי היה נראה ליישב הפסוקים וגו' הא דקאמר הלך ר' יהושע לבודקו וכו' והתם מסיים מובטחני בו שמורה הוראה בישראל. ומאי רבותיה כולי האי אם היה מסיים סיפיה דקרא כתינוק הזה שפותחין לו והוא עונה אחריהם. אלא דשיעור הענין כך היא דבפסוק הקודם התחיל הנביא ואמר מי בכם יאזין זאת יקשיב וישמע לאחור מי נתן למשיסה יעקב וגו' והכוונה בהא דקאמר יקשיב וישמע לאחור לפי שבראש הספר אמר על מה תכו עוד תוסיפו סרה כל ראש לחלי וגו' ופירשו המפרשים ז"ל דזהו ג"כ מהתוכחה שהוכיח אותם על מה תכו וביסורין הללו עוד תוסיפו סרה שאתם אומרים דרך מקרה הוא הלא כל ראש לחלי וכל לבב דוי. ולפ"ז הוסיף הוא כאן להוכיחם דלא זו בלבד דעון אשר חטא הוא לומר על הפורענות דרך מקרה הוא כי אם עיקר האמונה להאמין בהשגחה האלהית ועל דרך אם תלכו עמי קרי וגו' אלא שאף אם מאמין בהשגחה הוא אל יאמר בלשון כי מה' היתה לו זאת כי זה גופו עון הוא כי מפי עליון לא תצא הרעות וגו' כ"א הכל מפאת המקבלים הוא ועל דרך עונותיכם הטו אלה וגו' ולזה אמר הנביא מי בכם יאזין זאת אשר אני אומר לכם ויקשיב וישמע לאחור לומר שיבין מה שאמרתי לפנים בראש דברי כל ראש לחלי וגו' שאינו מתוקן בזה שיזהר מלומר כן אלא אף בדברים כאלו שתאמרו מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ס' כי אף זה חטא הוא ולזה סיים זו חטאנו לי זו דייקא כלומר אם נאמר כן בזו ובאלו הדברים בעצמן חטאנו לו כ"א צריכים אנחנו לומר כי עונותינו

גרמו אלה והיינו נמי דכפל הדברים מי נתן למשיסה ולבוזזים לומר שצריך ג"כ שתשימו על לבבכם כי מדה כנגד מדה הוא נפרע מכם מי נתן למשיסה יעקב על אשר לא אבו בדרכיו הלוך וישראל לבוזזים על לא שמעו בתורתו והיו מבזים אותה ולומדיה והיינו דקאמר הכא רצה לבודקו ואמר לו כל רישיה דקרא מי נתן למשיסה וגו' הלא ה' נענה התינוק ואמר לו זו חטאנו לו כלומר אין לנו לומר כן כי זו אשר נאמר חטאנו לו בזה כ"א אנחנו גרמנו ועונותינו הטו אלה ולא אבו בדרכיו הלוך וגו' ולזה אמר מובטחני בו שמורה הוראה בישראל. ויש לכוין זה גם לפי גי' הבבלי שאמר לו ר' יהושע עד לבוזזים ענה התינוק ואמר רבי אם אנחנו נאמר הלא ה' ולא שאנחנו הגורמים זו חטאנו לו וכו' אמר מובטחני בו שמורה הוראות בישראל:

הלכה ה

מה אם אחי יוסף על שמצאו מציאה יצאו ליבם וכו'. לכאורה אין זה ק"ו דשם חרדו על שהיו מתפחדין מעלילה ולא היה להם לשמוח על מציאה זו והנראה דר' לוי הוסיף בזה על הפטרת ודרשת ר' הילא שאמר ת"ח שמת מי מביא לנו כיוצא בו וזה סובל שני פירושים או שנאמר שאין לנו כיוצא בו או אף אם היה לנו כיוצא בו מ"מ אותו אבדנו לזה אמר אל תטעו שכוונת ר' הילא לומר מפני שאין לנו כיוצא בו ולומר דאם היה לנו כיוצא בו לא היינו חוששין אלא דאף אם היה לנו כיוצא בו אין לו חליפין קאמר שהרי עכ"פ אותו אבדנו ולזה אמר מה אם אחי יוסף מצאו מציאה לפניהם ועם כל זה היו דואגים על העלילה והאבידה שאפשר לבא אח"כ ע"י מציאה זו אנו שהאבידה לפנינו שאבדנו את ר' סימון עאכ"ו שנדאוג על זה ואף אם נמצא אח"כ כיוצא בו מ"מ להאבידה לא תשלים המציאה:

אל תאמין בעבד וכו'. ולפ"ז צריך לומר דהא דכתיב מזרע המלוכה ממשפחת אמו הוא וברד"ק בירמיה מ"א מביא מדרש רז"ל כי ישמעאל זה בן גרים היה כי ירחמאל לקח אשה ושמה עטרה כמו שכתוב בד"ה ואמרו עטרה זו היתה נכריה ובת מלכים היתה ולקחה ירחמאל להתעטר בה לפי שהיתה בת מלכים וקרא שמה עטרה ואמרו אל תאמן בגר עד כ"ד דורות ומעטרה עד ישמעאל זה כ"ד דורות כמו שכתוב שם והנה הרג גדליה ע"כ. וכעין זה אמרו בהאי תלמודא לעיל בפ"ב דסנהדרין הלכה ג' הוא ירחמאל קדמוי וכו' ע"ש. ובזה אמרתי ליישב הא דאמרינן בפ"ק דר"ה דף י"ח ע"ב צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתניה הרגו ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו. ולכאורה הא דקאמר ומי הרגו אין לו פירוש ושייכות לכוונת המאמר אלא דתוכן הדברים כך הם דבמ"ר פ' אחרי קאמר ר' אבא בר

אבינא מפני מה נסמכה פ' מרים לאפר פרה מלמד שכשם שאפר הפרה מכפר כך מיתת צדיקים מכפרת א"ר חייה בר אבא בא' בניסן מתו בניו של אהרן ולמה מזכיר מיתתן ביוה"כ אלא מלמד שכשם שיוה"כ מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפרת. ופי' מהר"מ אלשיך ז"ל דפליגי בהא דמר סבר מיתת צדיקים שמתו בלא חטא היא דוקא מכפרת ולפיכך יליף מפ' מרים הסמוכה לאפר הפרה שכשם שפרה היתה נשמרת מכל טומאה כך מיתת צדיקים כאלו היא שמכפרת ומר סבר דאפי' צדיקים שמתו בחטאם כמו מיתת בני אהרן ג"כ מכפרת והיינו דמר נקט מיתת צדיקים ומר נקט מיתתן של צדיקים מיתתן דייקא שהן גרמו להן ואפ"ה מכפרת עכ"ד בזה. והיינו נמי דקאמר ומי הרגו וכו' כלומר שהרי גדליה ממש בעצמו גרם למיתתו כדאמרינן בנדה דף ס"א אשר הכה ביד גדליה וכי גדליה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאלו הרגן ומכ"ש למאי דאמר הכא אל תאמן וכו' וכן במדרש שהובא לעיל שהיה לו לחוש ולא להאמין בו כמו שהשיב ליוחנן כי שקר אתה דובר אל ישמעאל ואע"פ כן שקל הכתוב מיתתו לחרבן ביהמ"ק וזהו דאמר ומי הרגו ישמעאל ואפ"ה סמך צום זה לצום החמישי ללמדך שמיתתן של צדיקים מיתתן דייקא שהן גרמו להן ועם כל זה שקולה כשריפת בית אלהינו שיבנה במהרה בימינו אמן סלה:

הסודרן קודם להפלפלן. כדאמר התם בשלהי מכלתין סיני ועוקר הרים סיני עדיף. ובהא דקאמר הכא לחלק בהא דאמר לעולם הוי רץ אחר המשנה יותר מן התלמוד דהדא דתימר עד שלא שוקע בו רבו רוב משניות וכו' אינו סותר למאי דאמר בבבלי סוף פרק אלו מציאות בזה דבימי רבי נשנית משנה זו וכו' דהיינו הך מפני. שראה רבי דשבקי כולי עלמא מתניתין ואפילו הני דלא נשתקע בהן עדיין רוב המשניות הוו אזלי בתר גמרא הלכך דרש להו ודכוותייהו לעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא:

כי איש נכרי יאכלנו זה בעל התלמוד. האי אתייא כדדריש רבא בבבלי ב"ב דף קמ"ה ע"ב מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה ביקע עצים יסנן בם אלו בעלי גמרא וכן וטוב לב משתה תמיד זה בעל גמרא:

אזלין פגנייא וזכון לאורייתא. מבואר הוא דאינו סותר לדרשת ר' אמי דלעיל קרש שזכה להינתן בצפון יינתן בצפון דהתם רצו להקדים מפני חשיבות שנתחתנו עם משפחת הנשיא וקאמר שאינם דוחין להני דזכו כבר להקדים אבל הכא מפני חשובות התורה הוא ובהא הוא דאמרו ממזר ת"ח קודם אפי' לכ"ג שכבר זכה והורגל ליכנס לפני ולפנים. ודע דכל זה לענין חשיבת הקדימה כשהם שניהם ביחד כדמסיק הכא אף לישיבה אבל

מצינו דאם אינם ביחד יש לכ"ג יוחר חשיבות ממה שיש לת"ח וזהו בענין מינוי אנטלר לנחבע כמבואר בריש פ"ב דסנהדרין וע"ש:
סליק פירקא וכולא מסכת' דהוריות וכולא סידרא דישועות ברחמי ובסייעתא דשמיא רבה ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה: